

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік*

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 2 (17). Частина 1
Економічні науки

Миколаїв
2017

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МНАУ. Протокол № 4 від 27.11.2017 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. - кор. НААН
В.С. Шебанін

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:

д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
д.політ.н., професор Ханстантінов В.О.,
д.е.н., доцент Дубініна М.В.,
д.е.н., доцент Ксьонжик І.В.,
к.т.н., доцент Волосюк Ю.В.,
к.іст.н., доцент Березовська Т.В.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.

Адреса редколегії:
54020, Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
тел. 58-05-94 www.mnau.edu.ua

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2017

Миколаїв
2017

УДК 657.421

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ
ТА КЛАСИФІКАЦІЇ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВА**

***Н. Г. Гомелько**, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,*

Миколаївський національний аграрний університет

Розглядаються підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення категорії “резерв” в обліковій та економічній літературі. Приділена увага нормативно-правовому забезпеченню щодо формування та використання резервів на вітчизняних підприємствах. Розглянуто підходи до класифікації резервів та запропоновано способи її удосконалення.

Ключові слова: резерв, резервування, бухгалтерський облік, прибуток, збиток.

Постановка проблеми. Реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) зумовило появу нових облікових термінів, які нормативною, економічною, обліковою та довідковою літературою трактуються по-різному. Все частіше в науковій літературі ми зустрічаємось з дискусіями, які стосуються обговорення тлумачення категорії “резерв”, що підтверджує актуальність цієї теми. У зв’язку з тим, що кожен науковець в поняття “резерв” вкладає різний зміст, залежно від своєї галузевої специфіки знань, а також враховуючи недосконалість нормативно-законодавчої бази України, поряд з проблемою термінології виникає проблема класифікації резервів, яка потребує розгляду і вирішення.

У зв’язку з цим нами досліджено економічний зміст категорії “резерв”, види резервів відповідно до вимог чинного законодавства та їхню класифікацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження нормативно-правових документів з питань обліку резервів, спеціальної літератури, монографій та навчальних посібників, наукових статей дають підставу стверджувати, що проблема термінології та класифікації резервів піднімалась лише у деяких працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Питання щодо визначення та класифікації резервів знайшли своє відображення в працях Ю.А. Вериги, Я.Д. Крупки, І.Й. Яремко, М.О. Козлової, В.С. Терещенко, Я.В. Соколова, І.О. Кошкіна, В.І. Ткача, В.Ф. Палія, Й. Бетге.

Постановка завдань. Дослідження проблемних аспектів термінології та класифікації резервів підприємства в Україні зумовлює постановку таких

завдань:

- розгляд економічної сутності резервів як об'єкта бухгалтерського обліку;
- вивчення підходів вітчизняних і зарубіжних науковців щодо класифікації резервів;
- аналіз вимог чинного законодавства України щодо формування та використання резервів;
- пропонування класифікації резервів для бухгалтерського обліку та аудиту.

Виклад основного матеріалу. Поняття “резерв” має широко використовується в наукових економічних виданнях і практичній діяльності суб'єктів господарювання. Кожен автор намагається розкрити зміст поняття «резерв» відповідно до специфіки своєї галузі знань, у ході реалізації завдань бухгалтерського обліку, контролю, фінансів, фінансового менеджменту, аналізу та страхування. Існування різноманітних підходів до визначення поняття “резерв” призводить до плутанини в оцінці їхнього економічного змісту у зв'язку з тим, що резерви розглядаються з різних позицій: з позиції держави, регіону, окремої галузі та підприємства.

Поняття “резерв” походить від французького “reserve”, що в перекладі означає “запас”, чи від латинського “reservare” – “економлю, зберігаю”. Так, у Великій радянській енциклопедії резерв – це запас чого-небудь на випадок необхідності; джерело, звідки черпаються необхідні нові ресурси [1, с. 580]. Відповідно до Тлумачного словника В. Даля, резерв – запас, речі про запас, в запасі, запасне військо, запасна сила [2, с. 89].

Словник С.І. Ожегова визначає резерв як запас, звідки черпаються нові сили, ресурси; частина військ що залишається у розпорядженні керівника для використання її в потрібний момент; склад військовозобов'язаних, які призиваються в армію за мобілізацією [3, с. 550].

Відповідно до Великого економічного словника А.Б. Борисова резерви – це запаси (матеріальні й грошові), створені для компенсації дії різних неврахованих факторів на ринку, стихійних лих, збоїв у виробництві; можливості покращання використання наявних виробничих ресурсів [4, с. 623].

Великий економічний словник під редакцією А. Азріліяна пропонує нам ґрунтовніше та насиченіше визначення резервів, доповнюючи наведене вище і додає нове, визначає, що резерв – це відокремлена частина активів, яка концентрується у резервних (страхових) фондах – як централізованих, так і децентралізованих і призначається для покриття непередбачуваних потреб, витрат для підстрахування [2, с. 528].

В економічній літературі довідкового характеру можна зустріти такі види резервів залежно від видів діяльності: банківський, бюджетний, валютний (золотовалютний), ліквідний, майбутніх платежів, обов'язковий, офіційний, статутний, фінансовий, добровільний, страховий, капітальний. Отже, наведені визначення поняття “резервів” відрізняються, тому що кожен автор характеризує різні їхні види.

Зазначимо, що поняття “резерви” можна розглядати як з економічного,

так і з практичного погляду. З економічного погляду під резервами ми розуміємо запаси ресурсів, які необхідні для постійної роботи підприємства. Вони створюються цілеспрямовано на випадок потреби у вигляді резервних запасів сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів, виробничих потужностей. Під час аналізу фінансово-господарської діяльності ми визначаємо їх необхідні норми для безперервної та ритмічної роботи підприємства.

З практичного погляду під резервами ми розуміємо невикористані можливості покращання ефективності виробництва. Вияв резервів та визначення реальних шляхів їхнього ефективного використання є основним завданням економічного аналізу. З боку економічного аналізу вчені кінця ХХ ст. під резервами розуміли невикористані можливості збільшення ефективності виробництва, посилення дії факторів, що сприяють зростанню ефективності господарювання, та усунення негативного впливу інших факторів [6, с. 138]. На думку М.І. Баканова та О.Д. Шеремета, під резервами треба розуміти невикористані можливості зменшення поточних та авансованих затрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів за умови незмінного рівня розвитку продуктивних сил та виробничих відносин [4, с. 416].

Г.В. Савицька в своїх роботах використовує термін “господарські резерви” як можливість розвитку виробництва щодо досягнутого рівня при використанні досягнень науково-технічного прогресу.

Крім цього, за її словами, економічна сутність резервів збільшення ефективності виробництва полягає в повному та раціональному використанні зростаючого потенціалу для отримання більшого обсягу високоякісної продукції за мінімальних затрат праці на одиницю продукції [5, с. 688].

У попередніх дослідженнях ми акцентували увагу на історичному розвитку резервів підприємства, розглянули наукові підходи вітчизняних і зарубіжних науковців та вимоги чинного законодавства щодо їхнього визначення. Виконане дослідження дало нам змогу дійти висновку, що під резервами необхідно розуміти витрати цільового характеру, створені відповідно до чинного законодавства, установчих документів, принципів бухгалтерського обліку, П(С)БО – у вигляді резерву сумнівних боргів, резервів майбутніх витрат і платежів, резервного капіталу – та призначені для здійснення обов’язкових виплат, покриття передбачуваних та очікуваних витрат, усунення наслідків надзвичайних подій і забезпечення задовільних умов функціонування суб’єкта господарювання.

Як кожна категорія, так і об’єкт бухгалтерського обліку має певні властивості, специфічні ознаки, які потребують систематизації та групування. І резерви підприємства не є винятком, адже саме правильно наведена класифікація того чи іншого об’єкта дасть користувачам змогу у ході прийняття управлінських рішень вибрати найприйнятніший вид резервів.

В умовах реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку до вимог МСФЗ резервам не приділялось належної уваги. Проблема полягає

в обґрунтуванні необхідності створення та удосконалення класифікації резервів.

Рішення про формування певного резерву приймається на підприємстві залежно від його галузевої специфіки, майнового стану, чисельності працівників тощо. Безпосередньо перелік резервів і порядок їхнього формування повинен бути передбачений в документі, який регламентує облікову політику.

Чинним законодавством України, що регламентує організацію та ведення бухгалтерського обліку, не закріплено визначеної класифікації резервів: у нормативних документах їх лише перераховано. Так, у чинному законодавстві не зараховано до жодної класифікаційної групи резервів ні резерви майбутніх витрат і платежів, ні резерв сумнівних боргів, ні резервний капітал.

Спроби розроблення єдиної класифікації резервів в обліковій літературі були вже у першій пол. XX ст. Так, І.О. Кошкін пропонував створювати резерви на погашення природного убутку товарів; на погашення майна; на погашення сумнівних боргів; на погашення збитків від зниження цін. Проблеми класифікації резервів приділяли увагу також зарубіжні вчені та науковці радянського періоду, але в своїх дослідженнях вони наводили зведену класифікацію резервів загалом або виділяли занадто широкі групи резервів.

Відзначимо, що зарубіжні вчені зробили непосильний внесок в розвиток системи резервів, формування яких зумовлене різними факторами та ставить різні цілі. Зокрема, величезний вплив на розвиток наукових поглядів щодо резервів здійснила класифікація, розроблена Я.В. Соколовим [6].

В.Ф. Палій, В.В. Палій виділяють такі групи резервів: резерв на погашення сумнівних боргів; резерв майбутніх витрат та платежів; резерви на знецінення активів (резерв на знецінення цінних паперів тощо); резервний капітал та цільові резервні фонди. Під резервним капіталом дослідники розуміють частину власного капіталу, створеного з чистого прибутку, для покриття балансових збитків та інших втрат, під цільовими резервними фондами – відрахування цільового призначення з чистого прибутку: для покриття очікуваних втрат, компенсації ризику та інших витрат, які виникають у ході фінансово-господарської діяльності та при розподілі прибутку [7, 8].

У міжнародній практиці при складанні фінансової звітності резерви класифікуються за такими основними ознаками [12, с. 23-24]:

- 1) Резерви капіталу, зокрема фонд переоцінки вартості, та резерви надходження доходів у майбутньому, різних дотацій та безоплатно одержаних активів.

- 2) Нормативні резерви (встановлені законодавством) та ненормативні резерви (рішення про створення яких приймає підприємство самостійно).

- 3) Розподільні, які розподіляються між власниками, та нерозподільні

резерви (розподіл цих резервів розпочинається при настанні ліквідації).

4) Цільові резерви (створюються та використовуються на конкретні цілі) та загальні резерви (не мають цільового характеру).

Серед вітчизняних науковців проблема класифікації резервів частково знайшла відображення у працях М.О. Козлової, Я.Д. Крупки, І.Й. Яремко, Ю.А. Вериги.

Я.Д. Крупка [10] зазначає, що в Україні П(С)БО регламентовано створення лише двох типів резервів: резерв сумнівних боргів та резервний капітал. Науковець вважає, що на рахунках обліковуються деякі фондові джерела, подані як забезпечення наступних витрат і платежів, створення яких, до певної міри, можна зарахувати до резервування.

І.Й. Яремко [11] також не виділяє певних класифікаційних ознак резервів, а лише їх частково розглядає. До резервів науковець зараховує резервний капітал, амортизаційний капітал та резерви капіталу.

Ю.А. Верига класифікує резерви за джерелами утворення (резерви, що створюються за рахунок нерозподіленого прибутку; резерви, що створюються за рахунок витрат звітного періоду) та за нормативно-правовим регулюванням (резерви, що створюються відповідно до чинного законодавства або установчих документів підприємства; резерви, що створюються відповідно до П(С)БО) [12].

М.О. Козлова [13] класифікує резерви окремо для бухгалтерського обліку та господарського контролю за такими ознаками: обов'язковість формування, призначення, джерела формування, наявність покриття, можливість виявлення. Сьогодні це єдина та ґрунтовна класифікація резервів, яка запропонована в Україні після реформування бухгалтерського обліку відповідно до вимог МСФЗ і прийняття національних П(С)БО.

У зв'язку з тим, що чинна нормативно-законодавча база з питань бухгалтерського обліку є неоднозначною і містить низку невирішених питань щодо формування та використання резервів, на нашу думку, логічним та необхідним кроком для вирішення проблеми удосконалення класифікації резервів є аналіз достатності та оцінки ступеня адекватності нормативно-правової бази України, що регламентує порядок формування та використання резервів, сучасним умовам господарювання.

У системі нормативно-правового регулювання щодо формування та використання резервів можна виділити три рівні:

I – нормативно-правові акти, що регулюють господарські операції, пов'язані із створенням резервів;

- незапитана кредиторська заборгованість
- резерви передбачення збитків
- прогнозування кон'юнктурних коливань
- регулювання фінансових ризиків
- блокування майна природний убуток
- амортизація
- коливання валютних курсів

- коливання курсів цінних паперів
- коливання цін
- резерв на оплату відпусток
- резерви на ремонт та інші

II – нормативно-правові акти, що регулюють ведення бухгалтерського обліку та порядок складання фінансової звітності в частині резервів;

III – внутрішньофірмові положення, що регулюють формування та використання резервів, а також відображення цих операцій в обліку.

Розглянувши вимоги чинного законодавства щодо формування та використання резервів, можна деталізувати виявлені суперечності у законодавчій базі, які ускладнюють формування, використання та відображення у звітності резервів підприємства.

До основних недоліків чинного законодавства, на нашу думку, можна зарахувати:

- забезпечення розглядаються як зобов'язання, хоча належать до витрат, що підтверджено п.13 П(С)БО 11 “Зобов'язання”;
- П(С)БО 26 “Виплати працівникам”, П(С)БО 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність” регламентується створення відповідних видів забезпечень, про що не згадується у П(С)БО 11 “Зобов'язання”;
- П(С)БО 16 “Витрати” розглядає у складі витрат у вигляді резервів витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування, і окремо резерв сумнівних боргів;
- передбачений Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рахунок 47 “Забезпечення майбутніх витрат і платежів” не охоплює всі види забезпечень, що передбачені П(С)БО 11 “Зобов'язання”.

Останнім часом на підприємствах України спостерігається тенденція до реальної оцінки активів підприємства. Передусім це стосується перегляду вартості основних засобів, і, як правило, це призводить до зменшення їхньої вартості, оскільки первісні статистичні коефіцієнти перерахунку були необґрунтовано завищені. Джерелом для уточнення вартості основних засобів є резерв з переоцінки необоротних активів (чим за сутністю є суми, що обліковуються на рахунку 41 “Капітал у дооцінках”).

Отже, використання резерву відповідає строго цільовому призначенню його використання та призводить до зменшення його величини та скорочення активів підприємства. Це дає підґрунтя для припущення, що резерв з переоцінки необоротних активів необхідно обліковувати у складі резервів капіталу.

На основі проаналізованої літератури радянського періоду, зарубіжних та вітчизняних вчених було виділено 23 ознаки, за якими класифікували резерви, а саме: за економічним змістом, за джерелами формування резервів, за місцем у класифікації рахунків, за характером виконуваних функцій, за характером опосередкування, за стосунком до інтерпретації балансу, за

походженням, за призначенням, за розміщенням в балансі, за загальною причиною та метою утворення резервів, за юридичною основою формування, за виділенням повних статей активу у порядку окремих резервів, за виявленням резервів, за фінансовим забезпеченням резервами, за порядком утворення, за ознакою складу, за періодом реалізації, за видом, за видом діяльності, за методом оцінки, за податковими наслідками, за способом відображення у звітності, за обов'язковістю створення.

Більшість авторів надавали перевагу таким ознакам, як джерела формування, мета формування, економічний зміст, юридична основа формування, обов'язковість створення. Інші ознаки мають одиничний характер.

Враховуючи вже розглянуті класифікаційні ознаки резервів, ми пропонуємо удосконалити класифікацію резервів, розроблену М.О. Козловою. Вибрані нами для класифікації ознаки ґрунтуються за ступенем їхньої важливості для бухгалтерського обліку й аудиту та доцільності застосування бухгалтерами та аудиторами на практиці. Розроблена класифікація дасть змогу оперативно управляти резервами підприємства та збільшить інформативність балансу.

Види резервів відповідно до ознаки класифікації:

1. За джерелом формування:

- резерви, створені за рахунок собівартості товарів, робіт, послуг;
- резерви, створені за операційних витрат;
- резерви, створені за рахунок чистого прибутку;
- резерви, створені за рахунок зміни вартості активів та зобов'язань підприємства;
- резерви, створені за наявності умовних фактів

2. За обов'язковістю формування: обов'язкові резерви; добровільні резерви.

3. За можливістю виявлення: балансові резерви; приховані резерви.

4. За об'єктом бухгалтерського обліку:

- статутні резерви;
- резерви майбутніх витрат;
- оціночні резерви

5. За метою формування:

- резерви, створені для рівномірного включення витрат до складу виробничих та операційних витрат;
- резерви, створені для уточнення оцінки статей звітності;
- резерви, створені для покриття збитків

6. За способом формування:

- технічний бухгалтерський прийом, що дає змогу рівномірно включати витрати до складу виробничих та операційних витрат;
- технічний бухгалтерський прийом у вигляді облікового регулятора балансової оцінки статей;
- спосіб капіталізації прибутку

7. За залежністю від позитивного фінансового результату:
 - резерви, що залежать від позитивного фінансового результату;
 - резерви, що не залежать від позитивного фінансового результату
8. За порядком формування: щомісячні або щоквартальні резерви; резерви, що формуються один раз у кінці року.
9. За строком використання:
 - поточні резерви;
 - довгострокові резерви
10. За порядком відображення в балансі:
 - резерви, що формують самостійні статті балансу;
 - резерви, що коригують значення окремих статей балансу
11. За класифікацією рахунків:
 - контрарні резерви;
 - фондові резерви;
 - розподільчі резерви;
 - позабалансові резерви
12. За функціональним призначенням:
 - резерви для забезпечення стабільності у розвитку підприємства;
 - резерви для забезпечення беззбиткової діяльності;
 - резерви соціально-економічного характеру
13. За видом діяльності:
 - резерви операційної діяльності;
 - резерви інвестиційної діяльності;
 - резерви фінансової діяльності
14. За нормативно:
 - правовим регулюванням
 - резерви, створені відповідно до національних П(С)БО;
 - резерви, створені відповідно до законодавства або установчих документів;
 - резерви, створені відповідно до внутрішньофірмових положень

Висновки. 1. З метою розроблення відповідних теоретичних засад нами розглянуто проблемні аспекти термінології щодо визначення поняття “резерв”, що дало змогу запропонувати власне тлумачення досліджуваної категорії.

2. Розглянуто вимоги чинного законодавства щодо формування та використання резервів, що дало змогу деталізувати виявлені суперечності у законодавчій базі, які ускладнюють формування, використання та відображення у звітності резервів підприємства.

3. Виконано дослідження класифікаційних ознак, які розглядаються в працях вітчизняних та зарубіжних вчених, оскільки класифікація резервів для обліку та аудиту повинна надавати можливість найефективніше обслуговувати формування і використання резервів в обліку, забезпечувати надійність та повноту надання інформації управлінському персоналу.

4. Запропоновані автором визначення поняття “резерв” та класифікаційні групи резервів надають багатогранну характеристику

досліджуваному об'єкту і можуть бути використані як основа для організації та ведення обліку операцій щодо формування та використання резервів.

Перспективи подальших досліджень: розглянуті проблемні аспекти щодо визначення та класифікації резервів підприємства та запропоновані шляхи удосконалення будуть використані у подальших дослідженнях щодо розроблення відповідних організаційних і методичних процедур щодо формування, відображення в обліку та звітності, методики створення резервів.

Список використаних джерел

1. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2011. – 895 с.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Фонд “Правовая культура”, 2014. – 528 с.
3. Барнгольц С. Б. Экономический анализ хозяйственной деятельности на современном этапе развития. – М.: Финансы и статистика, 2014. – 214 с.
4. Баканов М. И. Теория экономического анализа: Учебник. – 4-е изд., доп. и перераб. / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет – М.: Финансы и статистика, 2008. – 416 с.
5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: ООО “Новое знание”, 2010. – 688с.
6. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 496 с.
7. Палий В. Ф. Финансовый учёт: учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / В. Ф. Палий, В. В. Палий. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2001. – 672 с.
8. Палий В. Ф. Комментарии к международным стандартам финансовой отчётности. – М.: Аскери, 2009. – 352 с.
9. Ткач В. И. Учет резервов предприятия / В. И. Ткач, С. В. Романова, С. А. Чещев. – М.: “Издательство ПРИОР”. 2000. – 96 с.
10. Крупка Я. Д. Облік інвестицій. Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 302 с.
11. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології обліку: Монографія. – Львів: Каменяр, 2012. – 192 с.
12. Верига Ю. А. Резерви підприємств України: види, методи створення і подання інформації у фінансовій звітності // Науковий вісник ПУСКУ. – 2014. – № 1(11). – С.116–119.
13. Козлова М. О. Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України) // Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04; ДАСОАА. – Київ, 2006. – 20 с.

N. Gomelko. Problem aspects of terminology and classifications of the reserves of the enterprise.

The approaches of domestic and foreign scholars to the definition of the category “reserve” in the accounting and economic literature are considered. The attention was paid to the regulatory and legal support for the formation and use of reserves at domestic enterprises. Approaches to classification of reserves are considered and ways of its improvement are offered.

Keywords: reserve, reserve, accounting, profit, loss.

*Науковий керівник – д-р екон. наук, доцент Дубініна М. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В. Бараненко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено питання вирішення ведення обліку грошових розрахунків, використання первинних документів, нормативно-правової бази, облікових регістрів для проведення аналізу готівкових розрахунків.

Ключові слова: облік, гроші, розрахунки, готівка, готівкові розрахунки.

Постановка проблеми. В підприємствах і організаціях суб'єктів підприємницької діяльності до грошових коштів, як об'єктів обліку відносять: касова готівка, кошти на рахунках у банках та інші кошти. У процесі господарської діяльності підприємства постійно вступають у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання при здійсненні угод, що оформлюються і закріплюються договорами: з постачальниками – за одержані від них товарно-матеріальні цінності, з покупцями – за придбані ними товари, з банками – за одержання коштів і погашення кредитів, з іншими юридичними та фізичними особами – за транспортні та інші послуги, електроенергію, паливо тощо, з працівниками – із заробітної плати, наданих їм позик тощо. Відносини між підприємствами, які виникають внаслідок кругообороту господарських засобів, називаються розрахунками. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Початковою і кінцевою ланкою кругообороту засобів, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки, виступають грошові кошти, які є найбільш ліквідними активами.

Готівка (готівкові кошти) – грошові знаки національної валюти України – банкноти та монети.

Готівкові розрахунки – платежі готівкою підприємств, підприємців і фізичних осіб між собою за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і з операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна [1, с. 254].

Мета статті. Метою статті є дослідження та визначення поняття та сутності процесу обліку грошових розрахунків.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вивчення нормативного, методичного та організаційного забезпечення обліку руху грошових коштів підприємства дозволило виділити ряд проблем, що потребують нагального вирішення. Серед них: проблема доповнення та узгодження вітчизняної фінансової звітності як інформаційної бази для експрес-аналізу руху грошових коштів, проблема підсилення аналітичності

обліку в частині накопичення інформації про рух грошових коштів від поточної господарської діяльності та рух грошових коштів, що пов'язаний з розвитком підприємства, необхідність побудови управлінського обліку руху грошових коштів за центрами фінансової відповідальності [2, с. 6].

Для здійснення розрахунків готівкою кожне підприємство повинно мати касу.

Каса підприємства – це приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

У касі підприємства може зберігатися готівка, цінні папери, придбані у інших підприємств (акції, облігації тощо), грошові документи, які є бланками суворого обліку (трудові книжки та вкладні листки до них, квитанції подорожніх листів автотранспорту, бланки довіреностей тощо).

Грошовими документами вважаються документи, які знаходяться в касі підприємства: оплачені путівки в санаторії, пансіонати та будинки відпочинку; поштові марки; проїзні квитки тощо.

Посадова матеріально відповідальна особа, яка завідує касою, видачею та прийманням грошей і цінних паперів на підприємстві, є касиром. На цю посаду працівник призначається наказом керівника підприємства, який зобов'язаний під розписку ознайомити новопризначеного касира з Порядком ведення касових операцій і укласти з ним договір про повну матеріальну відповідальність за збереженість всіх прийнятих ним цінностей.

Касир несе відповідальність за збереженість грошових коштів, цінних паперів та інших цінностей, які знаходяться на зберіганні в касі. Йому забороняється передовіряти доручені йому обов'язки іншим особам. У випадку раптової відсутності касира на роботі (з причини хвороби тощо) цінності, які знаходяться у нього під звітом, негайно перераховуються іншим касиром, якому вони передаються, у присутності керівника та головного бухгалтера підприємства або в присутності комісії, призначеної керівником підприємства, про що складається відповідний акт.

Вся готівка на підприємствах повинна зберігатися у вогнетривких металевих шафах, а в окремих випадках – у комбінованих і звичайних металевих шафах, які після закінчення роботи каси замикаються ключем і опломбовуються сургучною печаткою касира. Ключі від металевих шаф і печатки зберігаються у касира. Дублікати ключів у опечатаних касиром пакетах або скриньках зберігаються у керівника підприємства [1, с. 257-258].

Касові операції оформлюються документами:

- прибутковий касовий ордер;
- видатковий касовий ордер;
- журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів;
- касова книга;
- книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей.

Законність надходження грошей до каси підприємства та їх витрачання за цільовим призначенням засвідчують документи, що називаються касовими ордерами.

Оприбуткування готівки в касу здійснюється на підставі прибуткового касового ордера (ПКО), підписаного головним бухгалтером, або уповноваженими на це особами письмовим розпорядженням керівника підприємства, і касиром. У прибутковому касовому ордері зазначається сума (цифрами та прописом), від кого прийнято гроші та на якій підставі. При цьому особі, яка здала гроші, після отримання їх касиром видається квитанція, підписана головним бухгалтером і касиром.

Облік грошових коштів ведуть на рахунках 30, 31, 33 бухгалтерського обліку, які мають субрахунки, які наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Типова кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів

Рахунки першого порядку (Сінтетичні рахунки)	Рахунки другого порядку (субрахунки)
30 Готівка	301 Готівка в національній валюті
	302 Готівка в іноземній валюті
31 Рахунки в банках	311 Поточні рахунки в національній валюті
	312 Поточні рахунки в ін. валюті
	313 Інші рахунки в банку в нац. валюті
	314 Інші рахунки в банку в ін. валюті
33 Інші кошти	331 Грошові документи в національній валюті
	332 Грошові документи в іноземній валюті
	333 Грошові кошти в дорозі в національній валюті
	334 Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті
	335 Електронні гроші, номіновані в національній валюті

За дебетом цих рахунків відображається надходження грошових коштів (документів) та коштів у дорозі, за кредитом – їх вибуття.

Грошові документи обліковуються на субрахунках 331 “Грошові документи в національній валюті” та 332 “Грошові документи в іноземній валюті” за їх номінальною вартістю. Аналітичний облік ведеться за видами грошових документів.

На субрахунках 333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті” та 334 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті” обліковуються грошові кошти (переважно грошова виручка), внесені до каси банків, ощадних кас чи кас поштових відділень для зарахування на рахунки в банку, але ще не зараховані за призначенням, а також кошти, перераховані з поточних рахунків на міжбанківський валютний ринок для придбання (продажу) іноземної валюти. За дебетом цих рахунків відображаються здані до банку (перераховані на міжбанківський валютний ринок) суми, за кредитом – суми, зараховані на поточні рахунки. На перше число кожного місяця сальдо за субрахунками 333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті” та 334 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті” повинно збігатися з розміром виручки, зданої до банківської установи в останній день місяця та/або сумою,

перерахуванню для купівля (продажу) іноземної валюти.

У відповідності до НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Складання Звіту про рух грошових коштів включає чотири етапи:

- 1) визначення грошових потоків від операційної діяльності;
- 2) визначення грошових потоків від інвестиційної діяльності;
- 3) визначення грошових потоків від фінансової діяльності;
- 4) узагальнення одержаної інформації у вигляді Звіту про рух грошових коштів.

Такий підхід до подання інформації у Звіті про рух грошових коштів дає можливість визначити загальну суму змін у складі грошових коштів та їх еквівалентів, а також їх залишки на кінець звітного періоду. Ця інформація подається разом із залишками грошових коштів та їх еквівалентів на початок звітного періоду у заключній частині Звіту про рух грошових коштів.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про застосування реєстраторів розрахунково-касових операцій у торгівлі, громадському харчуванні та послуг”, застосовувати РРО зобов’язані всі юридичні особи (їхні філії, відділення, підрозділи), а також фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності [4].

Основними нормативними документами, що регламентують бухгалтерський облік операцій з безготівковими коштами, є закони України, і впершу чергу, Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”. Як відмічає Г.П. Голубнича, “Чітка організація процесу формування обліково-аналітичної інформації на етапах виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення забезпечується дотриманням принципу підпорядкування (взаємозалежності). Застосування цього принципу дає можливість враховувати межі та структури конкретних локальних облікових систем, що безпосередньо впливає на обсяги та якість самої інформації” [6, с. 29].

Закон України “Про банки і банківську діяльність” [5] та Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” [3]. Закон України “Про банки і банківську діяльність” визначає основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків та встановлює обов’язки банків щодо ідентифікації клієнтів, які відкривають рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів. У Законі України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” визначено коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також регулюється порядок відкриття рахунків, та їхні види.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності розглядають питання розкриття інформації за статтями балансу

(звіту профінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал.

Організація обліку та контролю коштів на валютному рахунку підприємства, а також операцій в іноземній валюті має свої особливості. Вони відображаються в бухгалтерському обліку в національній грошовій одиниці України на підставі попереднього перерахунку суми в іноземній валюті за курсом НБУ на дату здійснення операцій.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. – Під заг. ред. [і з передм.] Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.

2. Варавка В. В. облік, контроль і аналіз руху грошових коштів підприємства: методика і організація // Дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. – С. 23.

3. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Нацбанку України від 15.12.2004 р. № 637 із наступними змінами та доповненнями. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

4. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 із наступними змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Постанова Правління Національного банку України “Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку” від 06 червня 2013 року № 210 із наступними змінами та доповненнями. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

6. Golubnicha G., Melnik T. Фінансова звітність та первинна документація українських підприємств при застосуванні МСФЗ // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2013. – № 150. – С. 29-34.

A. Baranenko. Accounting for cash payments of agricultural enterprises.

The article considers the issues of the decision to keep records of cash payments, the use of primary documents, the regulatory framework, accounting registers for the analysis of cash settlements.

Keywords: accounting, money, settlements, cash, cooking calculations.

Науковий керівник – д-р екон. наук, доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ “ЛАКТАЛІС – МИКОЛАЇВ”

Т. П. Дворніцька, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

*С. О. Козаченко, студент АФіБ “Вістула” (Польща),
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку підприємств молокопереробної промисловості України на прикладі ПрАТ “Лакталіс – Миколаїв” на основі фінансової звітності та офіційних статистичних даних. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю ефективного управління діяльністю молокопереробних підприємств в умовах сучасного стану економіки, а також визначенню рекомендацій щодо забезпечення ефективного функціонування ПрАТ “Лакталіс – Миколаїв”.

Ключові слова: молокопереробне підприємство, молочна продукція, молоко.

Постановка проблеми. Молокопереробна промисловість є однією з пріоритетних галузей молочної індустрії України, що зумовлено значущістю молока і молокопродуктів в життєдіяльності людини і суспільства та значним потенціалом даних підприємств у вирішенні світової продовольчої безпеки.

Згідно з даними статистичної інформації щодо господарювання вітчизняних молокопереробних підприємств простежуються негативні тенденції, що склалися у молокопереробній промисловості останніми роками. Так, у 2016 році в Україні було вироблено 1,6 млн т молочних продуктів, це на 0,05 млн т менше, ніж у 2015, та на цілих 0,3 млн т, ніж два роки тому [1].

Стабільність та ефективність функціонування молокопереробних підприємств має велике значення як для самих підприємств, так і для суспільства в цілому. Адже рівновага, збалансованість, зростання обсягів виробництва, реалізації продукції, ефективного використання ресурсів і в зв'язку з цим отримання прибутку дає можливість підприємствам почувати себе у сучасних умовах господарювання більш впевнено, і основне – розвиватися.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика даної статті попередньо частково розглядається у роботах таких вчених як: Н.Белінська, В.Бойко, Л.Корчевська, П.Саблук, О.Сопко, Т.Тимофіїв, О.Пащенко, А. Погребянк, А.Пономаренко та іншими. Також дослідження щодо молочної галузі висвітлюється аграрними виданнями, а також аграрними організаціями такими як Національна асоціація молочників України “Укрмолпром”.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних тенденцій діяльності підприємства молокопереробної промисловості України на прикладі ПрАТ

“Лакталіс – Миколаїв”, а також визначенні перспектив його розвитку підприємства в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Одним з лідируючих молокопереробних підприємств Півдня України є Приватне акціонерне товариство “Лакталіс-Миколаїв” (далі – ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв”). Основними видами його діяльності є перероблення молока, виробництво масла та сиру, оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, роздрібна торгівля іншими продуктами харчування в спеціалізованих магазинах. ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” представлене на ринку різними торговими марками, серед яких “President”, “Дольче”, “Фанні”, “Lactel” “Galbani” “Societe”, “Локо Моко”, “Лактонія”. Це являє собою широкий асортимент товарів: молоко, сметану, йогурти, десерти, сири [2].

Однією з найбільш основних характеристик діяльності ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” є його майновий стан, що зазнає впливу з боку, як внутрішніх так і зовнішніх факторів. Провівши горизонтальний аналіз майна підприємства, ситуацію можна назвати регресивною. Незважаючи на загальне збільшення вартості майна підприємства на 29 033 тис грн., проаналізувавши кожную статтю окремо, визначимо регресивні тенденції по всім показникам, окрім короткострокової дебіторської заборгованості, і як результат – всіх оборотних активів разом взятих. Зростання розміру дебіторської заборгованості можна розглядати позитивною чи негативною тенденцією, залежно від того чи змінилася виручка від реалізації продукції. За період 2013-2015 роки виручка від реалізації продукції та послуг ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” зменшилась на 1842 тис грн. Тому можна зробити висновок, що зростання дебіторської заборгованості є негативною тенденцією і є проявом зміни політики підприємства щодо розрахунків із дебіторами [2].

Темп росту незавершених капітальних інвестицій підприємства зменшився на 65,96%, а це означає успішне введення в експлуатацію будівель, придбаних об’єктів основних засобів.

Фінансування поточної та інвестиційної діяльності ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” здійснює за рахунок власного капіталу та короткострокових зобов’язань. Зареєстрований та додатковий капітал протягом трьох років залишаються без змін, резервний капітал збільшився на 29,4%. Також спостерігається тенденція щодо значного збільшення непокритого збитку.

Поточні зобов’язання емітента складаються з короткострокових кредитів банків, поточних кредиторських заборгованостей, поточних забезпечень на інших поточних зобов’язань.

Основним показником діяльності підприємства є визначення його прибутковості [3], що проаналізовані у таблиці 1.

Таблиця 1

**Аналіз фінансових результатів ПрАТ “Лакталіс – Миколаїв”
за 2013-2015рр, тис грн**

Стаття	2013р	2014р	2015р	Відхилення 2015р до 2013р	
				тис грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	619400	596791	617558	-1842	-0,29
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(496137)	(511475)	(551990)	55853	11,25
Валовий: прибуток (збиток)	123263	85318	65568	-57695	-46,8
Інші операційні доходи	17498	15195	21919	4421	25,26
Адміністративні витрати	(21923)	(14854)	(16597)	-5326	-24,29
Витрати на збут	(15716)	(15032)	(23430)	7714	49,08
Інші операційні витрати	(23531)	(30740)	(45908)	22377	95,09
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	79591	39887	1552	-78039	-98,05
Інші доходи	27155	14946	122078	94923	349,55
Фінансові витрати	(2207)	(3315)	(6161)	3954	179,15
Інші витрати	(3328)	(108523)	(219496)	216168	6495,43
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	101212	(56999)	(102027)	-203239	-200,8
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	79849	(56999)	(102027)	-181876	-227,77
Сукупний дохід	79849	-56999	-102027	-181876	-227,77

Джерело: сформовано і розраховано автором за даними фінансової звітності ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” [2]

Аналіз фінансових результатів визначив, що чистий дохід майже залишився без змін і зменшився лише на 0,29%. Собівартість збільшилась на 1 55 853 тис грн або на 11,25%, але незважаючи на це, валовий прибуток зменшився майже на половину –46,8%. У загальному підсумку чистий прибуток знизився на 227,77% і перетворився на збитки в розмірі 102 027 тис грн.

Одним з шляхів удосконалення діяльності ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” є аналіз його маркетингової стратегії, що свідчить про доцільність застосування можливих підходів до вибору нових маркетингових заходів з обґрунтуванням ліміту витрат, які мають принести приріст прибутку принаймні не менший, ніж сума витрат за цією статтею витрат. Дане зауваження сформоване виходячи з того, що: по-перше, в місті Миколаїв майже відсутня будь-яка реклама торгових марок ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв” – як зовнішня, так і телевізійна. Це свідчить про недостатнє залучення коштів на маркетингові цілі, зокрема – на рекламу, правильну подачу та розділення цільової аудиторії; по-друге, підприємство не виконує жодної діяльності по

поширенню так званого УНТ-молока, що є досить популярним серед покупців в Європейському Союзі [4]. Таке молоко виготовляється шляхом миттєвої термічної обробки нагріванням на кілька секунд до температури 120°C і миттєвим охолодженням до 4-5°C. При цьому знищується більшість патогенів. Такою низькою популярністю це молоко користується через свою найважливішу перевагу – можливість зберігання до 6 місяців при кімнатній температурі.

У разі успішної маркетингової кампанії, підприємство стане не тільки найбільшим, а й чи не єдиним масовим постачальником УНТ-молока, що позитивно відобразиться на обсягах реалізації продукції ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв”.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Складність молокопереробного виробництва, велика кількість діючих у ньому чинників справляють неабиякий вплив на економічну ефективність ПрАТ “Лакталіс-Миколаїв”. Важливо також відзначити, що ринкове середовище зумовлює постійні зміни виробничої структури підприємства, впровадження прогресивних технологій виробництва, нових маркетингових заходів, тому виникає об’єктивна необхідність постійного перегляду організації процесів прогнозування та планування і застосування нових їх методів.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Матеріал офіційного сайту Групи “Лакталіс-Миколаїв” [Електронний ресурс]. – <http://lactalis.com.ua/ua>
3. Мошенський С. З. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / С. Мошенський, О. Олійник / за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с.
4. Сопко О. М. Перспективи входження вітчизняної молочної індустрії на ринок ЄС шляхом посилення конкурентоспроможності бренду / О. Сопко, І. Бойчик // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – № 6. – Ч. 3. – С. 42-49.

T. Dvornitskaya, S. Kozachenko. The state and prospects of development of domestic mine-fertilizer enterprises in the example PJSC “Laktalis - Mikolaiv”.

In the article the modern tendencies of development of the enterprises of dairy processing industry of Ukraine on the example of PrAT “Lactalis - Mykolayiv” on the basis of financial reporting and official statistical data are researched. The urgency of the research is due to the need for efficient management of the activity of dairy processing enterprises in the conditions of the current state of the economy, as well as the definition of recommendations for ensuring the effective functioning of the Laktalis-Mykolayiv Private Limited Liability Company.

Keywords: dairy processing enterprise, milk products, milk.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Козаченко Л. А.
Миколаївський національний аграрний університет*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

К. В. Оленич, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено актуальні питання організації обліку витрат на виробництво, що забезпечує отримання інформації про фактично здійснені в процесі виробництва витрати. Вивчено складові елементи системи обліку витрат і фактори, її визначальні, в АПК. Виділено типові недоліки і сформовані основні напрями вдосконалення підходів обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: витрати, організація обліку витрат, метод обліку витрат, собівартість.

Постановка проблеми. Виробництво як процес являється складовою частиною процесу кругообігу коштів підприємства. В ході цього процесу аграрні підприємства, витрачаючи матеріальні, трудові та фінансові ресурси, формують собівартість виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), що за інших рівних умов істотно впливає на фінансовий результат їх діяльності.

На сучасному етапі розвитку аграрного сектора в Україні облік витрат перетворився в інструмент контролю, аналізу та управління не тільки процесами виробництва та вартістю сільгосппродукції, а і формуванням фінансового результату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сучасних підходів до організації обліку витрат на виробництві присвячені праці Белебега І.О. [1], Вахрушина М.А. [2], Сіренко Н.М. [3], Хамідулліна Г.Р. [4] та ін. Віддаючи належне фундаментальним науковим розробкам, слід підкреслити, що і в теоретичному, і в практичному плані залишаються актуальними питання економічної сутності витрат на виробництво та організації їх обліку.

Постановка мети і завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад організації обліку витрат на виробництво в аграрних підприємствах, а також визначення напрямів вдосконалення підходів щодо організації обліку витрат на виробництво. Поставлена мета передбачає розв'язання ряд завдань, зокрема: дослідити сутність витрат як економічної категорії; вивчити нормативні документи, що регулюють організацію обліку витрат на виробництво продукції; визначити напрями щодо удосконалення обліку витрат на виробництво продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік витрат і обчислення собівартості пройшли тривалий історичний шлях, розвивалися і удосконалювалися в системах різних суспільно-економічних формацій. В даний час вони являють собою комплекс заходів, певна послідовність

виконання яких дозволяє, в кінцевому підсумку, обчислити собівартість продукції (робіт, послуг).

У національних стандартах визначено, що витрати це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [5].

На організацію обліку витрат впливають різні фактор, основні з яких: вид діяльності підприємства, структура управління, організаційно-правова форма, технологія виробництва, прийнята методологія обліку витрат [3].

Вахрушина М.А. у своїй роботі зазначає, що метод обліку витрат в аграрному виробництві виражається в певній послідовності взаємозв'язків, прийомів і способів контролю та відображення витрат в документації і регістрах бухгалтерського обліку та на підставі створеної інформації, калькулювання собівартості продукції [2].

Сандрікова Т.С. у роботі виділяє такі елементами методу обліку витрат на виробництво: класифікація витрат; бухгалтерський облік витрат; калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) [3]. Причому кожен із зазначених елементів не є лише прийомом, етапом облікової роботи, а має свою економічну сутність.

На думку Хамідулліної Г.Р. організація обліку витрат на виробництво з дотриманням його методології, забезпечує дієвий контроль за ефективним використанням в організації матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також дозволяє аграріям уникнути конфліктних ситуацій у взаєминах з фіскальною службою при вирішенні питань оподаткування прибутку [4]. Сучасна теорія і практика обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у сільському господарстві надає підприємством сфери АПК самостійність у виборі способів організації і ведення облікових робіт.

Облік витрат у сільськогосподарському виробництві повинен забезпечувати оперативне, достовірне та повне надходження інформації щодо кількості та вартості одержаної продукції (виконаних робіт і наданих послуг), трудових, матеріальних та грошових витрат на виробництво продукції по підприємству в цілому та окремих його структурних підрозділах (бригадах, цехах, фермах тощо) [6].

В аграрних підприємствах для обліку витрат на виробництво продукції використовують синтетичний рахунок 23 "Виробництво". Він призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг), а також для обліку на окремих субрахунках витрат [1]. Аналітичний облік за рахунком 23 "Виробництво" ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що випускається. У сільському господарстві на великих підприємствах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами та центрами витрат і відповідальності [1].

Для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період у бухгалтерському обліку введено рахунок 81 “Витрати на оплату праці” з відповідними субрахунками.

Рахунок 82 “Відрахування на соціальні заходи” призначено для узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи. Рахунок 83 “Амортизація” призначено для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів. Рахунок 84 “Інші операційні витрати” використовується для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8. Ці витрати є витратами звітного періоду, якщо не входять до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). Рахунок 85 “Інші затрати” забезпечує облік витрат на інвестиційну та фінансову діяльність підприємства, а також витрат від надзвичайних подій. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про суму податків на прибуток [3].

Первинний облік є основною вихідною базою для обліку витрат на виробництво, калькулювання собівартості продукції. В сучасних умовах первинний облік повинен виконувати не тільки облікову функцію по відображенню господарської операції, а й забезпечувати інформацією відповідні служби і системи управління для підготовки і прийняття оптимальних управлінських рішень.

У праці Хамідулліної Г.Р. зазначено, що первинний облік справедливо називають ще й виробничим, оскільки значна частина первинних документів складається безпосередньо на місці виробництва продукції [4]. Він являє собою основу бухгалтерського, статистичного і оперативно-технічного обліку. Жоден з цих видів обліку не може бути добре організований без правильного складання і своєчасного подання до відповідних інстанцій різних первинних документів.

Організація аналітичного обліку витрат на виробництво конкретного агропідприємства може мати ряд особливостей, які обумовлені не тільки технологією, але і формою ведення бухгалтерського обліку. Однак застосовувана форма ведення бухгалтерського обліку впливає тільки на порядок узагальнення, групування інформації, побудова облікових регістрів, але не на перелік відкритих аналітичних рахунків [1].

На визначення переліку рахунків аналітичного обліку сільгоспвиробників впливає виробнича спрямованість і особливості технологічних процесів. Відтак, виникає можливість розмежування витрат і отримання відповідних підсумкових даних як по суміжним рокам виробництва, так і за видами виробництв, продукції, а також за видами виконуваних робіт.

Перераховані можливості первинного обліку, що викладені у роботі Сандрікової Т.С., залежать від його організації. Однак існуючі форми первинної документації не дозволяють здійснити зіставлення фактичної витрати матеріально-виробничих запасів на потреби аграрного виробництва з

лімітами, нормами витрати, відобразити ситуації перевитрати або економії матеріальних цінностей [3].

Всі перераховані вище недоліки знижують можливості фахівців через інформацію первинного обліку впливати на формування витрат агропромислового виробництва за місцями їх виникнення.

Єдиний підхід до складання накопичувальних документів, які є підставою для записів у реєстри аналітичного обліку, дозволить поєднати інформацію про витрати, обсягах робіт, їх розподіл по споживачах.

Висновки. Вивчення особливостей організації обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, показало, що об'єктивне відображення витрат у складі конкретних об'єктів, отримання достовірної інформації про її вартість залежать більшою мірою від методологічно вірного підходу. Отже, основними напрямками вдосконалення підходів до організації обліку витрат на виробництво в аграрному підприємстві повинні стати: усунення недоліків у веденні первинного обліку, вивчення можливостей підвищення інформативності, універсальності існуючих накопичувальних і зведених форм, реєстрів аналітичного обліку.

Список використаних джерел

1. Белебега І. О. Облік і калькуляція собівартості сільськогосподарської продукції / І. О. Белебега. – К. : КНЕУ 2009. – 176 с.
2. Вахрушина М. А. Бухгалтерський управлінський облік: (довідковий посібник) / М. А. Вахрушина. – К. : Омега-Л, 2013. – 570 с.
3. Сіренко Н. М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : навчальний посібник / Н. М. Сіренко, М. В. Дубініна, І. Н. Баришевська, С. В. Сирцева, О. І. Мельник // за заг. ред. к.е.н., доц. Н. М. Сіренко. – Миколаїв: МДАУ, 2010. – 439 с.
4. Хамідулліна Г. Р. Управління витратами. Планування. Облік. Контроль. Аналіз витрат обігу. / Г. Р. Хамідулліна. – М. : Іспит, 2009. – 350 с.
5. НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
6. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01/page>

K. Olenich. Modern approaches to organization of production costs' accounting in agricultural enterprises.

Topical issues of accounting organization of production costs was researched and that provides information on actually implemented in the production process costs. The elements of the cost accounting system and the factors determining it in agricultural sector were studied. Typical defects were marked out and basic directions of perfection of cost accounting approaches in agricultural production were formed.

Key words: costs, organization of costs accounting, method of costs accounting, cost price.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Козаченко Л. А.
Миколаївський національний аграрний університет*

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРУГООБІГУ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ

А. А. Шаповалов, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

У дослідженні визначено основні трактування категорії “оборотні активи”, що дозволить встановити їх правильне тлумачення згідно зарубіжного та вітчизняного досвіду. Окреслено функції оборотних активів у діяльності суб’єктів господарювання та охарактеризовано внутрішні і зовнішні фактори, що здійснюють свій вплив на діяльність підприємства. Розглядаються питання щодо класифікації та ефективного управління оборотними активами організації, а також формування їх оптимальної структури.

Ключові слова: оборотні активи, функції оборотного капіталу, класифікація активів обороту, кругообіг оборотних коштів, управління відтворенням оборотних активів

Постановка проблеми. Сучасні економічні умови характеризуються нестабільністю економічної ситуації, коли у підприємств виникають труднощі при фінансуванні оборотного капіталу, що найчастіше пов’язано з інфляційними процесами, масовими неплатежами й іншими кризовими явищами в економіці як країни, так і пересічних виробничих, посередницьких і комерційних структур. Це змушує менеджерів організацій змінювати свою політику стосовно оборотних коштів, шукати нові джерела поповнення, вивчати проблему ефективності їх використання. Проте організація управління оборотними активами ускладнюється, в першу чергу, тим, що оборотний капітал перебуває в безперервному русі і забезпечує безперебійний кругообіг коштів, а це в свою чергу вимагає постійного контролю за структурним співвідношенням власних і позикових коштів на підприємстві, за їх розподілом і найбільш раціональним використанням при трансформації в оборотний капітал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні розвідки у сфері застосування, відтворення та обліку оборотних активів здійснювали такі вітчизняні науковці як: Л. О. Бетехтіна [1], В. В. Волошина [3], О. П. Гаценко-Колумбет [4], О. Д. Данілов та Т. В. Паєнко [5], О. В. Коваленко [6], О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, Д. А. Попиченко [7], Н. О. Окселек [8] та багато інших. Загалом поставлена проблема досить широко вивчається, зокрема щодо обґрунтування сутності оборотних активів та питань управління їх ефективністю.

Постановка завдання. Раціональне використання та відновлення оборотних активів є найважливішою задачею підвищення ефективності виробництва вітчизняних підприємств та здійснення послуг, в тому числі і комерційними структурами. Саме тому теоретичне дослідження економічної

категорії “оборотні активи”, розуміння їхньої сутності мають практичне значення відповідно до ринкових умов господарювання, загострення кризових явищ.

Метою дослідження є узагальнення теоретико-методичних засад щодо трактування економічної категорії “оборотні активи”, їх класифікації та особливостей управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі термін “оборотні активи” трактується як багатогранна економічна категорія, як складова процесу кругообігу капіталу [2]. Тобто оборотні активи (оборотний капітал) – це фонд грошових коштів підприємства. Оборотні кошти виступають, перш за все, як вартісна категорія. Вони в буквальному сенсі не є матеріальними цінностями. Їх особливістю є те, що в умовах нормальної господарської діяльності вони не витрачаються, а авансуються у різні види поточних витрат підприємства для забезпечення безперервності виробництва, повертаючись після завершення кожного обороту до своєї вихідної величини.

У зарубіжних джерелах оборотні кошти трактуються дещо інакше. Оборотні кошти (синоніми: оборотний капітал, мобільні активи, поточні активи) – це кошти (гроші, активи, засоби), які здійснюють оборот протягом року або одного виробничого циклу; складаються з двох частин: постійного і змінного оборотного капіталу [9].

Постійний оборотний капітал (синонім: системна частина поточних активів) – та частина поточних активів, потреба в яких відносно постійна протягом всього операційного циклу. Змінний оборотний капітал (синонім: частина поточних активів, які можливо варіювати) – та частина поточних активів, потреба в яких виникає лише в пікові моменти операційного циклу.

Поточні зобов’язання (синонім: короткострокова кредиторська заборгованість, короткострокові пасиви) – заборгованість, період погашення якої не перевищує одного року [9].

Чистий оборотний капітал (синонім: власні оборотні кошти, функціональний капітал) – показник, що характеризує співвідношення між поточними активами і зобов’язаннями і чисельно дорівнює різниці між ними. Величина чистого оборотного капіталу в значній мірі визначається складом і величиною оборотних коштів. Значна частина зарубіжних компаній мають проблеми з чистим оборотним капіталом, бо його недостатність може привести до їх ліквідації. Рівень чистого оборотного капіталу тісно пов’язаний як з ризиком, так і з рентабельністю діяльності компанії.

Кругообіг фондів підприємств може відбуватися тільки при наявності певної авансованої вартості в грошовій формі. Вступаючи в кругообіг, вона послідовно змінює свої функціональні форми. Зазначена вартість у грошовій формі являє собою оборотні кошти підприємства.

У вітчизняній науковій думці оборотні активи підприємства розглядаються як склад оборотних виробничих фондів і фондів обігу. Перші включають в свій склад виробничі запаси, залишки незавершеного

виробництва та витрати майбутніх періодів, в другу групу входять дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші оборотні активи. Готова продукція разом з грошовими активами та активами в розрахунках утворюють кошти обороту [4, 6, 7].

Також існує думка, що під оборотними засобами розуміється оборотний капітал, частина коштів виробництва, які були цілком використані протягом виробничого циклу і включають зазвичай готівку, матеріали, сировину, паливо, енергію, напівфабрикати, запчастини, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, які обчислюються в грошовому вираженні. Вартість оборотних виробничих засобів визначається підсумовуванням вартості їх окремих видів [1, 3, 5, 8].

Обсяг і структура оборотних активів визначаються галузевою належністю (підприємства сфери обігу мають високу питому вагу товарних запасів, у фінансових корпорацій спостерігається значна сума коштів та їх еквівалентів і т.д.). Таким чином, оборотні активи різноманітні за своїм складом, структурою і призначенням (рис. 1). У зв'язку з особливостями формування, планування, призначення і використання оборотних коштів прийнято розмежовувати їх на нормовані і ненормовані.

Потреби виробників у сировині та інших видах матеріальних ресурсів здійснюється за певними нормами їх витрачання, які найчастіше розробляються самими підприємствами. Заниження норм і нормативів може викликати перебої у постачанні і виробничому процесі. Надлишок оборотних матеріальних активів призводить до нагромадження надмірних запасів сировини, матеріалів, послаблення режиму економії, створення умов для використання оборотних коштів не за призначенням.

До ненормованих оборотних коштів належать фонди обігу за винятком готової продукції [5].

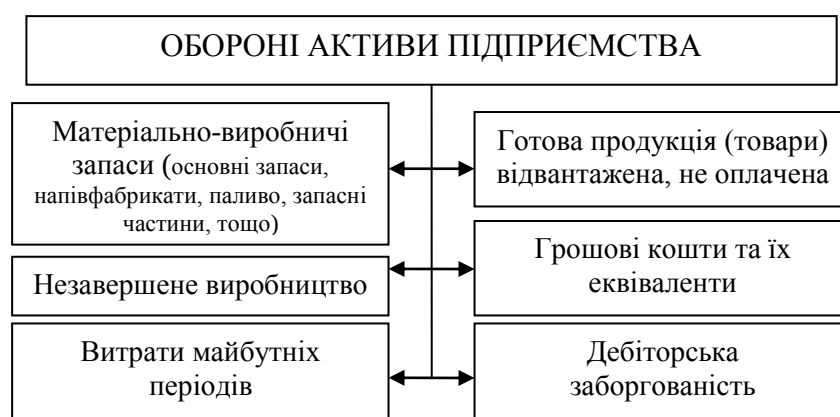

Рисунок 1 – Склад оборотних активів виробничих структур
Джерело: власна розробка автора

Оборотні активи послідовно приймають грошову і товарну форму та, перебуваючи в постійному русі, забезпечують безперебійний кругообіг

коштів на підприємствах. Кругообіг коштів починається з авансування вартості в грошовій формі на придбання товарів, обладнання, матеріалів, палива та інших засобів виробництва – це перша стадія кругообігу. Момент авансування являє собою одну з істотних і відмітних рис оборотних коштів, так як він грає важливу роль у встановленні їх економічних кордонів.

Друга стадія кругообігу відбувається в процесі виробництва, де робоча сила здійснює продуктивне споживання засобів виробництва, створюючи новий продукт, що несе в собі перенесену і знову створену вартість. Авансована вартість знову змінює свою форму – із продуктивної вона переходить у товарну.

Третя стадія кругообігу полягає в реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) і одержанні коштів. На цій стадії оборотні кошти знову переходять зі сфери виробництва в сферу обігу. Перерване товарний оборот відновлюється, і вартість з товарної форми переходить у грошову. Різниця між сумою коштів, витрачених на реалізацію продукції (послуг) і отриманих від реалізації продукції (послуг), складає грошові нагромадження підприємств.

Тимчасовим критерієм для авансування оборотних коштів повинен бути не квартальний або річний обсяг фондів, а один кругообіг. Закінчивши один кругообіг, оборотні кошти відшкодовуються і вступають в наступне коло, тим самим здійснюється їх безперервний рух (рис. 2).

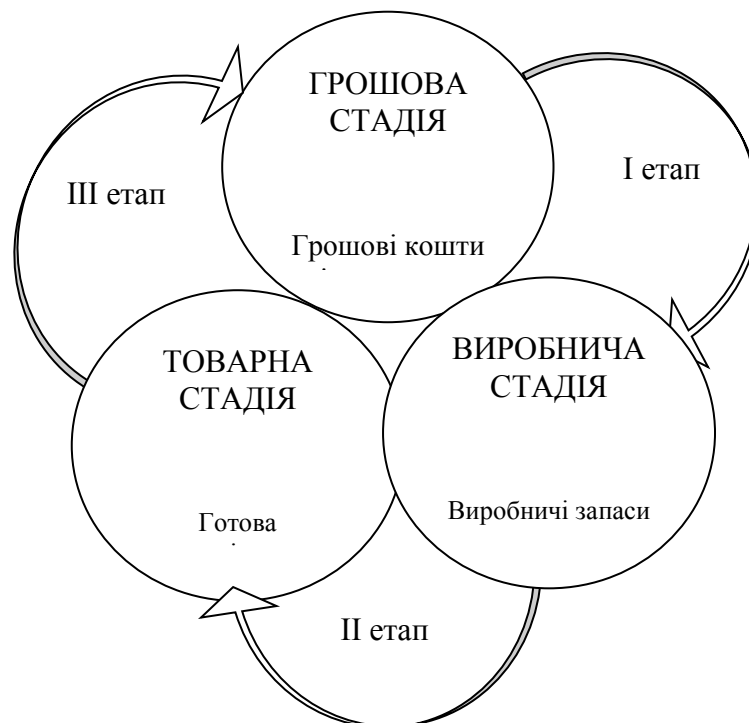

Рисунок 2 – Схема кругообігу оборотних активів підприємств
Джерело: власна розробка автора

Таким чином, оборотні кошти підприємства виконують дві функції: виробничу і розрахункову. Виконуючи виробничу функцію, оборотні кошти, авансуючи в оборотні виробничі засоби, підтримують безперервність процесу виробництва і переносять свою вартість на вироблений продукт. По завершенні виробництва оборотні кошти переходять у сферу обігу у вигляді фондів обігу, де виконують другу функцію, що складається в завершенні кругообігу і перетворенні оборотних коштів з товарної форми в грошову.

Величина оборотних активів, необхідних для нормальної роботи організації, знаходиться під впливом цілої системи факторів. До них можна віднести: технологію і асортимент продукції, що випускається; тривалість виробничого циклу; види і вартість сировини, яку застосовують; способи матеріально-технічного забезпечення виробництва; організацію відвантаження продукції; види використовуваних розрахунків і ін. Співвідношення між ними залежить від галузевої приналежності організації. Дві третини оборотних активів промислових підприємств знаходяться у виробничому запасі, чотири п'ятих оборотних коштів торговельних підприємств припадає на сировину в позику товарів.

Величина матеріальних оборотних коштів підприємства залежить від багатьох факторів. Всі фактори можна розділити на зовнішні, що здійснюють свій вплив незалежно від інтересів підприємства, і внутрішні, на які суб'єкти економічних відносин можуть і повинні активно впливати [1].

До зовнішніх факторів належать: загальноекономічна ситуація і ринкова кон'юнктура, інфляція; система державного регулювання; податкове законодавство (чим більше податкове навантаження на підприємства, тим менше валового доходу і прибутку залишається в їх розпорядженні, і, відповідно, менше сума відрахувань на поповнення власних оборотних коштів); умови отримання кредитів і процентні ставки по ним.

До внутрішніх факторів належать: величина товарообігу (чим більшого обсягу реалізації прагне досягти підприємство, тим більша сума оборотних активів йому необхідна); договірні умови поставок і забезпечення їх виконання. Найбільш часта закупівля матеріалів меншими партіями знижує необхідну суму оборотних коштів; організація маркетингової (збутової) діяльності. Комплексне вивчення ринку дає можливість вкладати гроші в закупівлю тих матеріалів, які будуть швидко використані в процесі виробництва. Це веде до прискорення оборотності оборотних коштів і зниження їх витрачання.

Залежність від зовнішніх факторів, які суб'єкти господарювання не в змозі відкоригувати, оборотний капітал прийнято поділяти на постійний і змінний. Постійний оборотний капітал являє собою ту частину грошових коштів, дебіторської заборгованості та виробничих запасів, потреба в яких відносно стійка протягом операційного циклу. Змінний оборотний капітал відображає додаткові поточні активи, необхідні в пікові періоди або в якості страхового запасу.

Узагальнюючи підходи до групування оборотних активів наведемо їх класифікацію у табл. 1.

Таблиця 1

Групування оборотних активів підприємств

Напрями класифікації	Оборотні активи підприємства	
За сферами обороту	Оборотні активи сфери виробництва	Оборотні активи сфери обігу
За видами	- Виробничі запаси; - Незавершене виробництво; - Напівфабрикати власного виробництва; - Готова продукція на складі; - Витрати майбутніх періодів;	- Відвантажена готова продукція; - Дебіторська заборгованість; - Векселі одержані; - Поточні фінансові інвестиції; - Грошові кошти та їх еквіваленти; - Інші оборотні активи.
За принципом організації	Нормовані оборотні активи	Ненормовані оборотні активи
За джерелами формування	Власний капітал та частина позикового капіталу	Позиковий капітал

Джерело: узагальнено автором

Суттєве значення при аналізі формування та використання оборотних активів організації має співвідношення ризик-рівень оборотного капіталу — прибутковість діяльності. Оптимальна потреба в оборотних активах встановлюється шляхом їх нормування (планування). При цьому визначається такий обсяг (за елементами і в цілому), який забезпечує ритмічну роботу підприємства і в той же час вимагає мінімальних витрат капіталу. Суб'єктам підприємництва необхідно так структурувати оборотні активи, щоб ліквідність і платоспроможність перебували в рівновазі, тобто враховувати той факт, що ймовірність неплатоспроможності або нестачі коштів для здійснення рентабельної діяльності підприємства буде вищою, якщо грошові кошти, дебіторська заборгованість та виробничо-матеріальні запаси підтримуються на відносно низькому рівні.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження можемо зауважити, що оборотні активи, як найважливіший фактор виробничої діяльності, забезпечують безперервність і якість процесу виробництва, та його ефективність і конкурентоспроможність, крім того визначають, за окремими аспектами, фінансовий стан суб'єкта господарювання. Будучи вартістю в грошовій формі, оборотні кошти вже в процесі кругообігу приймають форму товарних запасів, готової продукції. На відміну від товарно-матеріальних цінностей оборотні кошти авансуються в рамках відтворювального циклу або протягом відносно короткого календарного періоду часу, повертаючись після закінчення одного кругообігу і вступаючи в наступний.

Особливо важливого значення має правильна організація та облік оборотних активів, уміле управління і підвищення ефективності їх використання.

В свою чергу раціонально організоване виробництво, оптимальні ставки податків, налагодження каналів збуту та вчасна сплата заборгованостей сприяють зростанню прибутковості діяльності підприємств. Саме в таких умовах виникає можливість направляти частину прибутку на поповнення власного оборотного капіталу при розширеному відтворенні.

Список використаних джерел

1. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Л. О. Бетехтіна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Бізнес: словник-довідник / укл. В. Бойко та ін. – К.: Україна, 1995. – 157 с.
3. Волошина В. В. Теоретико-методичні передумови гармонізації контролю оборотних активів підприємства / В. В. Волошина // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2015. – Вип. 12(1). – С. 61-66.
4. Гаценко-Колумбет О. П. Оборотні активи підприємства: проблеми теорії обліку / О. П. Гаценко-Колумбет // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 42-47.
5. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібник / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
6. Коваленко О. В. Теоретичні аспекти процесу управління оборотними активами будівельних підприємств / О. В. Коваленко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2015. – № 2. – С. 43-48.
7. Непочатенко О. О. Теоретичне обґрунтування сутності оборотних активів / О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, Д. А. Попиченко // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4. – С. 265-273.
8. Окселек Н. О. Оборотні активи сільськогосподарських підприємств: теоретичні засади та практичні аспекти / Н. О. Окселек // Агросвіт. – 2013. – № 24. – С. 74-79.
9. Brealey R.A. Corporate Finance: Eighth edition / R.A. Brealey, S.C. Myers, F. Allen. – McGraw-Hill/Irwin, 2005. – 1028 p.

A. Shapovalov. The essence and the role of developing assets in economic activity of enterprise funds.

In the study identified the main interpretations of the category “current assets”, which allow to establish their correct interpretation in accordance with foreign and domestic experience. The functions of current assets in the activities of business entities are defined, and internal and external factors are identified that exercise their influence on the activities of the enterprise. The issues of classification and effective management of the organization's circulating assets are considered, as well as the formation of the optimal structure.

Keywords: current assets, working capital functions, classification of turnover assets, turnover of current assets, management of the production of current assets.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, ст. викладач Лагодієнко Н. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 657.471.1(100)

СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Ю. В. Мельник, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито основні методи управління витратами підприємств у зарубіжній практиці. Здійснено підбір моделі управління витратами в залежності від мети підприємства.

Ключові слова: витрати, управління витратами, методи .

Постановка проблеми. Проблема управління витратами завжди була однією з найактуальніших та найскладніших для кожного господарюючого суб'єкта, тому що від рівня і динаміки витрат залежить ефективність формування національного доходу всієї держави загалом та самого підприємства. Кінцевою метою будь-якої виробничої діяльності держави загалом та самого підприємства є отримання позитивного фінансового результату – прибутку. Оскільки витрати відіграють значну роль у вирішенні цього завдання, то постає потреба побудови ефективної системи та методів управління витратами підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найбільш відомими напрацюваннями у сфері управління витратами, є праці Вандера Р., Дейлі А., Дойля П., Котлера Ф., Купера Р., Фореста Дж., Шанка Дж., Штангмайера Б., та ін. Дослідження проблематики управління витратами висвітлювались у працях таких вітчизняних вчених: М. О. Данилюка, В. М. Жука, А. Г. Загороднього, Г. Г. Кірейцева, Г. О. Партина, О. О. Терещенка, та інших.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення особливостей основних сучасних методів управління витратами підприємств у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Господарювання в ринкових умовах свідчить, що витрати є найважливішим об'єктом управління на підприємстві, тому вдалий вибір методів та моделі управління витратами забезпечить можливості його подальшого розвитку та зростання конкурентоспроможності.

Світова практика вказує на те, що основними засобами побудови ефективного менеджменту підприємства є система управління витратами. Проблема постійного пошуку шляхів оптимізації розміру витрат та

забезпечення їх планового рівня призвела до виникнення безлічі методів управління витратами.

Зарубіжна практика визначає 10 основних методів управління витратами підприємств (рис. 1).

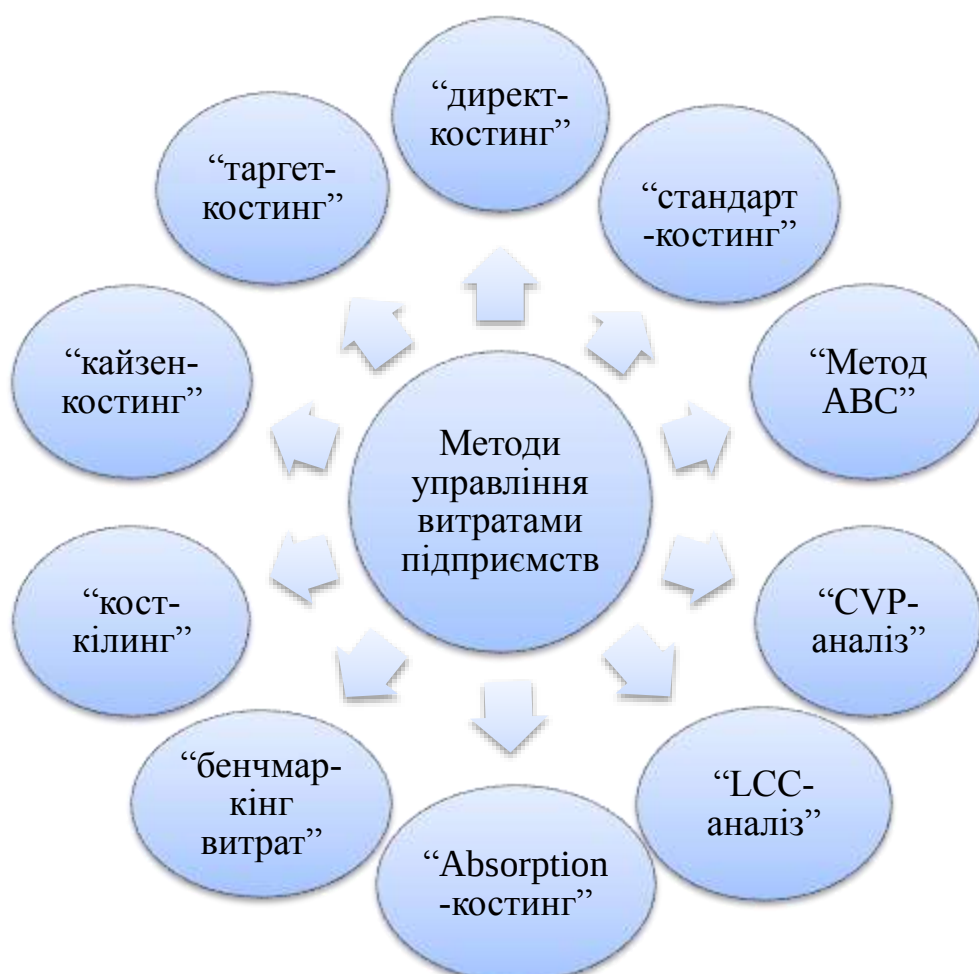

Рисунок 1 – Основні методи управління витратами підприємств
Джерело: узагальнено автором на основі даних [2; 3; 4]

“Метод обліку” – це ті методи, які використовуються для визначення собівартості продукції (робіт і послуг) та “методи управління” – ті, що необхідні для зменшення витрат. Вивчивши та проаналізувавши наукову літературу, на нашу думку, до методів обліку необхідно віднести “директ-костинг”, “стандарт-костинг”, та “absorption-костинг”.

В рамках “директ-костингу” розраховується точка беззбитковості, досліджуються можливості сегменту ринку і прийняття рішення щодо визначення обсягів продукції [1]. Метод передбачає створення самостійної системи внутрішнього управлінського обліку на середніх і великих, зі складною внутрішньою структурою, крупносерійним або масовим типом виробництва, підприємствах. Доцільніше використовувати даний метод в умовах депресії та інфляції, ніж в умовах підйому економіки, адже за умов депресії керівник більше контролює змінні витрати, ніж постійні.

Система “стандарт-костинг” в рамках зарубіжного досвіду спочатку застосовувалась на машинобудівних підприємствах, а потім — в інших галузях промисловості для обчислення собівартості продукції, контролю за виробництвом і управління ним. Для України рекомендовано для використання промисловим підприємствам з масовим виробництвом.

“Absorption-костинг” виник в 30-х рр. ХХ ст. в США. Особливістю даного методу є те, що прямі витрати відносять безпосередньо на собівартість окремих видів продукції на підставі первинних документів, а непрямі витрати розподіляють за конкретними об’єктами на основі бази розподілу. Цей метод доцільно використовувати, якщо на підприємстві проводиться тільки один або кілька продуктів, але в невеликому обсязі; сума загальновиробничих витрат істотно змінюється від періоду до періоду; при наявності довгострокових контрактів на виконання певного обсягу робіт [3].

Наступну групу методів слід віднести до категорії “методи управління”, оскільки в них йдеться про цілеспрямовані дії, які проводяться менеджерами з живими чи неживими об’єктами з однією метою – зменшити витрати.

Метод “таргет-костингу” – застосовується на етапі проектування нового виробу або модернізації продукції, яка досягла за етапами життєвого циклу стадії старіння [1]. Цей метод ефективно застосовувати в компаніях інноваційних галузей до яких належить і машинобудування, зокрема автомобілебудування. На українських підприємствах основна перешкода впровадження даного методу – це відсутність ефективної і досконалої системи управлінського обліку та інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень.

Наступний метод – “кайзен-костинг” виник у Японії і набуває дедалі більшого поширення на підприємствах США та Європи. Він передбачає вдосконалення і зниження витрат, в якому мають брати участь усі працівники – менеджери і робітники, що дає можливість зменшити непродуктивні витрати. Переважно застосовується в галузях економіки з довготривалим життєвим циклом продукції. Цей метод ідейно схожий на “таргет-костингом” [2].

“Метод АВС” базується на поділі витрат на основі їх структурування за критеріями важливості для створення продукції таким чином: група А – найсуттєвіші витрати (не менше 50%); група В – суттєві витрати (не менше 25%); група С – інші витрати (не перевищує 25% усіх витрат).

Інший метод – “бенчмаркінг витрат” передбачає пошук еталонних підприємств-лідерів, з метою порівняння з власним та переймання його найкращих методів роботи.

“CVP-аналіз” надає змогу швидко оцінити обсяг продажу продукції і її вплив на прибуток. Він ґрунтується на зіставленні трьох величин – витрат підприємства, доходу від реалізації й отриманого прибутку, що має забезпечити беззбитковість діяльності або запланований фінансовий результат.

Метою “кост-кілінгу” є максимальне зменшення витрат без шкоди для його діяльності й перспектив розвитку. Так, “кост-кілінг” передбачає скорочення витрат, що обмежено залежить від підприємств. Мінімізація цін у рамках “кост-кілінгу” можлива через участь підприємства в тендерах, жорсткий тиск на постачальників, зменшення ланцюга руху сировини, пошук нових постачальників або оптимізацію структури наявних.

Сутність методу “LCC-аналіз” полягає у розрахунку витрат за етапами життєвого циклу продукції і застосовується при стратегічному управлінні, охоплюючи період в декілька років. Україні цей метод доцільно застосовувати на тих підприємствах, які виробляють нестандартний асортимент продукції [4].

“Метод VCC” розглядає ланцюжок споживчої вартості, зокрема, передбачає аналіз витрат, що знаходяться поза сферою прямого впливу підприємства. Застосовується в стратегічному управлінні витратами. Особливістю даного методу є дотримання 2-х умов: високого рівня кваліфікації управлінського персоналу та працівників обліково-аналітичних служб на підприємстві, де застосовується “метод VCC”.

Для вдалого вибору методу управління витратами, необхідно визначити, якою є мета підприємства та досягнення яких цілей воно прагне. Виходячи з даної інформації, можливо підібрати дієву та результативну модель управління (рис. 2):

Вихід на нові ринки	• метод VCC, LCC-аналіз, таргет-костинг, CVP-аналіз, бенчмаркінг витрат;
Закріплення на існуючих ринках	• бенчмаркінг витрат, кайзен-костинг;
Зростання прибутку в короткостроковому періоді	• метод ABC, кост-кілінг;
Зростання прибутку в довгостроковому періоді	• таргет-костинг, кайзен-костинг;
Підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок низьких витрат і відповідної низької ціни	• метод VCC, таргет-костинг, бенчмаркінг;
Випуск нової продукції і виведення її на новий або існуючий ринок	• LCC-аналіз, таргет-костинг

Рисунок 2 – Підбір моделі управління витратами в залежності від мети підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі даних [2;3;4]

Висновки. Отже, розглянувши та проаналізувавши основні зарубіжні методи управління витратами підприємства, можемо зробити висновок, що

для вибору існуючих моделей управління витратами, потрібний індивідуальний підхід.

Зараз українські підприємства переважно використовують класичні, традиційні методи обліку, такі як калькулювання собівартості продукції з повним розподілом витрат, не приділяючи гідної уваги світовому досвіду. Обираючи найкращий метод, керівництву необхідно провести детальні дослідження на своєму підприємстві майже з усіх питань його діяльності. Отже, від правильного обраного методу або їх сукупності залежить ефективність управління витратами.

Список використаних джерел

1. Грицай О. І. Застосування методів управління витратами в інноваційній діяльності підприємства / О. І. Грицай // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2011. – № 720 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 9-15. – Бібліографія: 10 назв.
2. Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду / Л. І. Дороженко // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. – 2014. – № 2. – С. 72-76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2014_2_15
3. Потій В. З. Теоретичні підходи до управління витратами підприємства / В. З. Потій, Г. П. Куліш // Формування ринкової економіки: наук. зб. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-тім. Вадима Гетьмана"; [відп. ред. О. О. Беляєв.]. – 2013. – Вип. – 29. – С. 357-370.
4. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки / І. В. Пустова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 11. – С. 39-42. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_11_12

J. Melnyk. Modern methods of cost management and foreign experience of their use.

The main methods of managing expenses of enterprises in foreign practice are revealed. The cost management model has been selected based on the purpose of the enterprise.

Keywords: costs, cost management, methods.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

С. С. Совщак, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто процес децентралізації влади, який здійснюється між центральними і регіональними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Висвітлено центральне місце в системі місцевих фінансів, що належить місцевим бюджетам.

Досліджено динаміку кількості створених об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та обсягів доходів їх бюджетів.

Визначено вплив на структуру доходів місцевих бюджетів, зокрема на частку місцевих податків і зборів, фінансової децентралізації. Проведена оцінка фінансової спроможності ОТГ за перше півріччя звітного року.

Наведено напрями удосконалення управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації влади в Україні. Встановлено, що щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, яке свідчить про вагоме зростання доходної частини місцевих бюджетів, впливає на ефективність фінансових ресурсів.

Ключові слова: децентралізація влади, місцевий бюджет, місцеві фінанси, доходи місцевого бюджету, бюджетна політика.

Розпочатий в Україні процес децентралізації влади, що здійснюється шляхом розподілу повноважень між центральними і регіональними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, охоплює перш за все питання фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах реформи міжбюджетних відносин, адже саме на них покладається велика відповідальність щодо створення умов для розвитку господарської, соціальної та культурної діяльності, підвищення життєвого рівня територіальних громад. Останнє можливе за наявності міцної фінансової бази місцевих органів та здатності ефективно управляти нею. Разом з тим однією з найважливіших проблем залишається низька фінансова спроможність не лише сільських, а й міських територіальних громад.

Питанням організації місцевих фінансів, присвячено чимало праць вітчизняних вчених, таких як: О. Сунцова [11], Т. Бондарук [4], А. Титар [13], В. Тарнай [12] та ін. Однак усе ще залишаються не вирішеними проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування, невідпрацьованості механізмів залучення додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів.

Метою статті є удосконалення управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації влади в Україні задля посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Процес децентралізації влади, що розпочався в Україні, ґрунтується на Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної

організації влади, проекту змін до Конституції України, законах України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин” [1], “Про добровільне об’єднання територіальних громад” [3] та ін. Децентралізація передбачає проведення докорінної зміни управління в державі, перерозподіл функцій і ресурсів між владними органами на всіх рівнях. При цьому відбувається передача повноважень і ресурсів від держави органам місцевого самоврядування з наданням їм фінансової самостійності [5].

Як відомо, у системі місцевих фінансів центральне місце належить місцевим бюджетам, які, з одного боку, є документальним носієм місцевих фінансів, а з іншого – являють собою план утворення й використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення виконання завдань органів місцевого самоврядування. Їх самостійність гарантується власними та закріпленими за ними загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів.

На ефективність впровадження фінансової децентралізації впливають результати платоспроможності місцевих бюджетів. Таку 2014-2016 рр. у 58 разів зменшилася кількість наданих казначейських позик, що демонструє посилення платоспроможності місцевих бюджетів в Україні.

Слід вказати, що у 2017 р. кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації на 24 %, кількість бюджетів-донорів зросла на 12,5 %. У цьому ж році у 2,2 рази збільшилася державна фінансова підтримка розвитку громад.

До 2014 р. відсоток ротаційності місцевих бюджетів становив 96,3 %, а донорами було 3,7 % місцевих бюджетів. Якщо порівнювати 2017 з 2014 роком, кількість дотаційних бюджетів знизилася на 23,8 %. У свою чергу, обсяг бюджетів-донорів наразі становить 16,2 %, тобто відбулося їх зростання на 12,5 %.

У першому півріччі 2017 р. найбільша кількість об’єднаних територіальних громад (ОТГ) спостерігалася в Дніпропетровській, Тернопільській, Житомирській областях. Найменша ж кількість ОТГ – у Київській, Луганській, Закарпатській областях. [8]

Щодо Миколаївської області слід вказати, що обсяг створених ОТГ становить 19 одиниць. З 24 областей – Миколаївська посідає 7 місце за кількістю [8].

Розглянемо динаміку кількості створених ОТГ та обсяги доходів їх бюджетів у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка кількості створених ОТГ та обсягів доходів їх бюджетів

Показник	Січень-серпень			2017 р. у % до	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2015 р.	2016 р.
Кількість створених ОТГ, одиниць	159	207	366	230,2	176,8
ПДФО, млрд грн	1,5	1,6	3,1	206,6	193,75
Плата за землю, млн грн	445,1	502	947,1	212,8	188,6
Акцизний податок, млн грн	213,2	197,7	410,8	192,8	207,4
Єдиний податок, млн грн	335	445,7	780,7	233,0	175,0
Податок на нерухоме майно, млн грн	41,2	49,7	90,8	221,4	181,6
Доходи бюджетів ОТГ, всього, млрд. грн	2,5345	2,7951	5,3294	X	X

Джерело: побудовано за даними [7]

Слід зазначити, що протягом 8 місяців досліджуваних років (2015-2017 рр.) кількість створених ОТГ неухильно зростала і у звітному 2017 році становила 366 одиниць, що на 130,2% більше ніж у бюджетному 2015 році.

Нами встановлено, що за січень-серпень 2017 р. доходи бюджетів ОТГ зросли майже на 2,8 млрд грн., або більше ніж на 110%.

Говорячи про обсяги доходів бюджетів ОТГ слід вказати, що по ПДФО, платі за землю, єдиному податку, податку на нерухоме майно спостерігається стійка тенденція до зростання. І за 8 місяців 2017 р. ці показники досягли 3,1 млрд. грн., 947,1 млрд. грн., 780,7 млрд. грн., 90,8 млрд. грн. відповідно. Щодо акцизного податку слід констатувати його зростання у звітному році у порівнянні з 2015 роком на 92,8%. За 8 місяців 2016 ж року акцизний податок зменшився у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. на 15,5 млрд. грн.

За 8 місяців 2016 року 366 ОТГ отримали з державного бюджету субвенцію на розвиток інфраструктури в сумі 826,3 млн. грн [7].

Отже, фінансова децентралізація позитивно вплинула на структуру доходів місцевих бюджетів, зокрема на частку місцевих податків і зборів. Якщо протягом 2007-2010 років їх частка складала лише 1,1%-1,4%, то в 2016 році вона вже становила – 27,1% [7]. Найбільшу питому вагу у структурі місцевих податків і зборів займають надходження від плати за землю та єдиного податку, які стовідсотково залишаються в бюджетах органів місцевого самоврядування.

Підтвердженням ефективності фінансової децентралізації є і щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, обсяг яких на початок 2017 р. становив 47,7 млрд грн (33,6 млрд грн по загальному фонду та 14,1 млрд грн по спеціальному фонду). Приріст залишків коштів проти початку 2016 р. становив 12,5 млрд грн або 35,5%. Збільшення залишків коштів на рахунках місцевих бюджетів свідчить про вагоме зростання дохідної частини місцевих бюджетів. Такі тенденції дають

можливість місцевим органам влади забезпечити належне функціонування закладів бюджетної сфери та самостійно вирішувати питання розвитку громад без звернення до центральних органів влади стосовно виділення додаткових коштів з Державного бюджету.

Позитивними результатами фінансової децентралізації є факти зростання місцевих бюджетів за даними регіонів України.

За оцінкою фінансової спроможності 366 ОТГ України в 20 лідерів входять 11 областей України (табл. 2), серед яких: Дніпропетровська, Донецька, Полтавська, Житомирська, Закарпатська, Чернігівська, Вінницька, Одеська, Кіровоградська, Миколаївська, Хмельницька області. Щодо Миколаївського регіону необхідно виділити ОТГ Галицинівську, яка посіла 16 місце загального рейтингу. Оцінку фінансової спроможності 366-ти ОТГ проведено на підставі результатів моніторингу виконання місцевих бюджетів за I півріччя 2017 року та за 4 основними показниками, які відображають:

- власні доходи на 1-го мешканця;
- рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах);
- питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів з державного бюджету);
- капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету).

Нами встановлено, щонайнижчі показники фінансової спроможності характерні для більшості невеликих громад. Виняток становлять окремі невеликі громади на території, яких розміщені бюджетоутворюючі підприємства та потужні підприємства реального сектору економіки.

Закономірність між фінансовою спроможністю та чисельністю населення громади можн пояснити тим, що у великих громадах більш вигідно розвивати малий та середній бізнес, оскільки там є достатній трудовий ресурс, більш ємний місцевий ринок збуту товарів і послуг та кращі перспективи для сталого розвитку громади.

Великі громади мають більший потенціал та більше можливостей для забезпечення належного утримання об'єктів інфраструктури, функціонування закладів та установ комунальної власності, а органи місцевого самоврядування можуть забезпечити надання якісних публічних та комунальних послуг. Загалом по регіонах України, станом на 1 січня 2017 р. залишки на рахунках місцевих бюджетів становили 52 млрд. грн, у порівнянні з 35 млрд грн у 2016 році [7]. Додатково місцеві бюджети збільшують за рахунок державної субвенції, яка має чітке функціональне призначення. Так, у Держбюджеті на 2017 р. збільшено розміри освітньої субвенції на 8,1 млрд грн (з 44,5 у 2016 р. до 52,6 у 2017 р.), а також медичної субвенції на 11 млрд грн (з 44,4 у 2016 р. до 55,5 у 2017 р.) [10]. Крім того, передбачена додаткова дотація в розмірі 14,9 млрд грн із Державного бюджету місцевим бюджетам на охорону здоров'я та освіту [10].

Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за перше півріччя 2017 р.

Назва ОТГ	Область	власні доходи на 1-го мешкан ця, грн/ос.	рейтинг	рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсно ї дотації у доходах), %	рейтинг	питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів з державного бюджету), %	рейтинг	капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету), грн/ос.	рейтинг	Загальний рейтинг
Слобожанська	Дніпропетровська	8 925,9	1	-15,5%	8	4,5%	2	1702,9	5	1
Богданівська	Дніпропетровська	5 593,6	4	-25,8%	4	11,3%	25	2316,8	3	2
Шахівська	Донецька	6 457,9	2	-2,6%	30	8,6%	11	2064,1	4	3
Вербківська	Дніпропетровська	5 608,7	3	-29,4%	2	12,5%	38	1108,1	9	4
Шишацька	Полтавська	2 895,5	12	-3,1%	27	10,0%	16	3559,1	2	5
Ушомирська	Житомирська	3 975,7	7	-0,9%	41	8,0%	7	1191,6	8	6
Розсошанська	Хмельницька	2 742,2	13	-2,2%	32	10,1%	17	1617,4	6	7
Глобинська	Полтавська	3 341,6	10	-8,3%	17	13,0%	43	690,3	21	8
Новоолександрівська	Дніпропетровська	3 340,1	11	0,0%	49	7,6%	6	515,1	38	9
Тячівська	Закарпатська	1 965,9	34	0,0%	49	9,8%	14	850,9	12	10
Оратівська	Вінницька	2 041,2	28	-8,7%	15	11,6%	30	363,8	57	11
Деснянська	Чернігівська	2 586,5	14	-15,9%	7	16,8%	94	742,6	17	12
Калинівська	Вінницька	1 927,7	36	0,0%	49	4,5%	1	362,0	58	13
Лиманська	Донецька	2 351,1	20	0,0%	49	11,4%	26	389,0	52	14
Соколівська	Кіровоградська	2 569,7	16	-7,6%	19	15,4%	76	481,0	42	15
Галицинівська	Миколаївська	4 429,5	6	-21,8%	5	5,2%	3	131,2	150	16
Білоцерківська	Полтавська	3 409,7	9	-2,6%	29	18,5%	116	927,5	11	17
Станишівська	Житомирська	1 992,1	32	-1,9%	35	10,4%	20	262,3	79	18
Біляївська	Одеська	1 911,2	37	-2,2%	33	14,5%	60	496,4	40	19
Пирятинська	Полтавська	1 778,5	52	3,6%	74	10,4%	19	539,3	37	20

Джерело: побудовано за даними[8]

Отже, удосконаливши управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації влади в Україні, зазначимо, що ефективність впровадження фінансової децентралізації впливають результати платоспроможності місцевих бюджетів. Протягом досліджуваних років значно зменшується кількість наданих казначейських позик, що демонструє посилення платоспроможності місцевих бюджетів в Україні. Говорячи про обсяги доходів бюджетів ОТГ, спостерігаємо стійку тенденцію до зростання.

Ефективністю фінансової децентралізації є щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, що свідчить про вагоме зростання дохідної частини місцевих бюджетів. Тому, на нашу думку, фінансова децентралізація позитивно вплинула на структуру доходів місцевих бюджетів, зокрема на частку місцевих податків і зборів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19/ed20150714>
4. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 56-66.
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456 –VI (із змінами). – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Децентралізація – освітній простір громади [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://udl.despro.org.ua>.
7. Децентралізація влади [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.gov.ua>.
8. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за перше півріччя 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://decentralization.gov.ua>.
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (із змінами). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад” від 07.06.2017 № 410. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/410-2017-п>
11. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. О. Сунцова. – [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 488 с.
12. Тарнай В. А. Кращі практики бюджетної прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування / В. А. Тарнай, С. І. Карелін, С. В. Корнилюк. – К.: Центр політичних студій та аналітики, 2015. – 64 с.
13. Титар А. О. Зарубіжний досвід планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів / О. А. Титар // Управління розвитком. – 2013. – № 16 (156). – С. 14–16.

S. Sovschak. Local budget sunder conditions of financial decentralization.

In the article the process of decentralization of power, which is carried out between the Central and regional bodies of Executive power and bodies of local self-government. Illuminated Central place in the system of local Finance that belongs to the local budgets.

The dynamics of the number of the newly created United territorial communities (GSS) and revenues of their budgets.

The influence on the structure of revenues of local budgets the share of local taxes and fees, and financial decentralization. Assessed the financial viability of the GSS for the first half of the reporting year.

Given the direction of improving the management of local budgets in the conditions of decentralization of power in Ukraine. It is established that the monthly accumulation of budget surpluses in the accounts of local budgets, which indicates a significant growth of the revenues of local budgets, affecting the efficiency of financial resources.

Key words: decentralization of power, local budget, local finances, local budget revenues, budget policy.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бурковська А. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 330.3-025.17(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

К. В. Резниченко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено стратегічні методи запровадження збалансованого розвитку в економіці України. Проведено аналіз поняття “збалансований розвиток”, виявлено вплив його факторів на якість життя населення. Розглянуто, яким чином цілі збалансованого розвитку пов’язані між собою. Виявлені напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення збалансованого розвитку в Україні.

Ключові слова: цілі збалансованого розвитку, індикатори збалансованого розвитку, нормативно-правове забезпечення, парадигма.

Постановка проблеми. Зважаючи на всі складності сучасних умов функціонування економіки все більшої уваги заслуговує питання збалансованого розвитку суспільства. Аналіз даного питання проводиться на рівні країни, кожного міста, регіона, області, у багатьох працях, дослідженнях, наукових розробках. Доцільність таких досліджень зумовлена нерівномірним розподілом ресурсів, населення, якості його життя, впливом на навколишнє середовище, можливостями, сподіваннями та загрозами щодо розвитку майбутніх поколінь. Парадигма суспільства збалансованого розвитку викликана потребою фундаментальних досліджень характеру економічних відносин в умовах глобалізації. Впровадження засад

збалансованого розвитку в Україні забезпечить макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість науковців досліджує особливості збалансованого розвитку, а саме: О.В. Будько, А.М. Вергун, В.О. Власенко, О.В. Захарченко, Н. С. Маркова та інші. Основними аспектами їхніх досліджень було висвітлення нормативно-правової бази у сфері реалізації цілей і завдань збалансованого розвитку, моделей збалансованого розвитку, розроблені для України.

Викладення основного матеріалу. Ключовими факторами у виборі напрямку до безпечної життєдіяльності суспільства є справедливість і збалансованість ресурсів. Саме це було метою конференції ООН з приводу збалансованого розвитку “Ріо+20” у 2012 р. в Ріо-де-Жанейро. Третьою Міжнародною конференцією із збалансованого розвитку став “Саміт Землі 2012”, на якому було обговорено теми регулювання і узгодження глобальних цілей розвитку економіки і збереження навколишнього середовища. На даному заході було доведено, що актуальність питань поставлених на попередній конференції, яка відбулася у 1992 р. дещо знизилась. Було зазначено, що якщо людство буде дотримуватись таких тенденцій у використанні екології, то вже зовсім скоро закінчатся всі природні ресурси і станеться екологічна катастрофа. Поглибленого переосмислення потребують і напрями забезпечення економічного зростання, соціальної рівності, збереження довкілля і раціонального перерозподілу використання ресурсів [1]. Визначення “збалансований розвиток” є офіційно прийнятим в Всесвітній конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, яка проходила в Ріо-де-Жанейро у 1992 р. Термін “сталий розвиток” є офіційним українським синонімом англійського визначення “sustainable development”, проте якщо дослівно перекладати, то це поняття звучить як “життєздатний розвиток”, в той час як за змістом – “самопідтримуючий розвиток”. Проте, на нашу думку доречним є використання терміну “Збалансований розвиток”. Комісія ООН стверджує, що метою збалансованого розвитку є задоволення потреб сучасного суспільства не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [2].

На основі проведених досліджень, було виявлено, що узгодження цих різних поглядів та їх переклад на мову конкретних заходів, які є засобами досягнення збалансованого розвитку – завдання величезної складності, оскільки всі три елементи збалансованого розвитку повинні розглядатися відповідно до їх потреб. Важливим також є і механізми взаємодії цих трьох концепцій. Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, породжують такі нові завдання, як досягнення справедливості всередині одного покоління та надання цілеспрямованої допомоги бідним верствам населення.

Збалансований (сталий) розвиток – такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь.

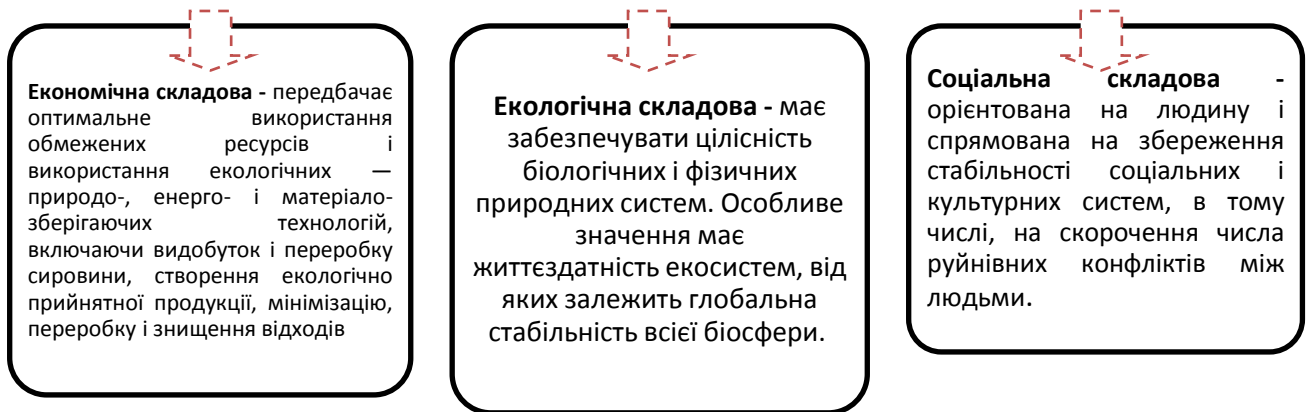

Рисунок 1 – Вплив складових збалансованого розвитку на якість життя населення

Джерело: Сформовано автором на основі матеріалів [3]

Механізм взаємодії економічного та екологічного елементів розвинув нові ідеї щодо вартісної оцінки та інтерналізації (обліку в економічній звітності підприємств) зовнішніх впливів на навколишнє середовище. Нарешті, зв'язок соціального та екологічного елементів викликав інтерес до таких питань як внутрішньопоколінна і міжпоколінна рівність, включаючи дотримання прав майбутніх поколінь, та участі населення в процесі прийняття рішень [4]. Все ж таки, збалансований розвиток – це керований розвиток. Завдяки системному підходу і сучасним інформаційним технологіям можна з великою швидкістю моделювати різноманітні варіанти напрямів розвитку, з точністю робити прогнози їх результатів та обирати найбільш оптимальний. Збалансований розвиток забезпечує нові якісні умови для забезпечення високого рівня життя людей (рис. 2).

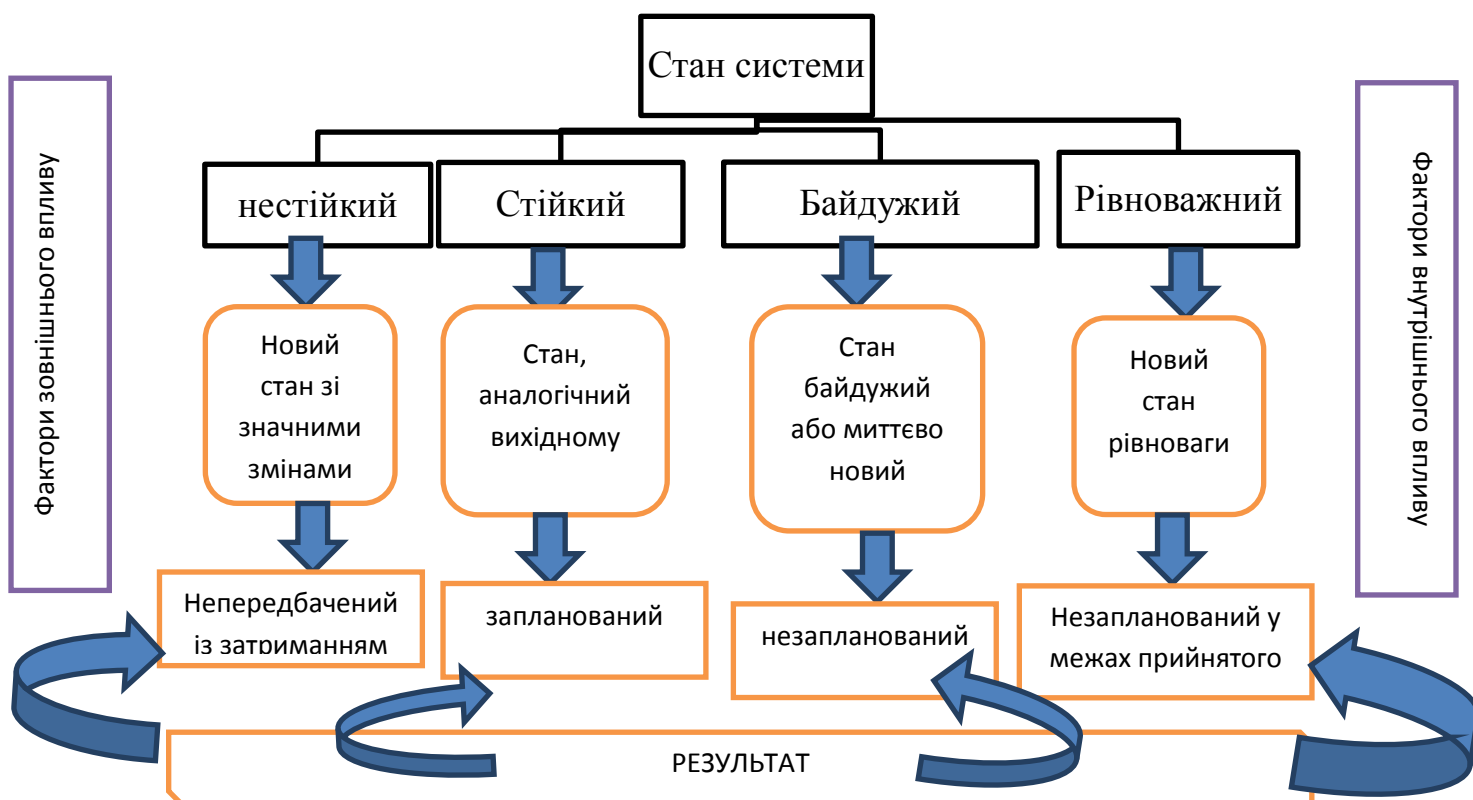

Рисунок 2 – Механізм розвитку економічної схеми

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [5]

Отже, основним у збалансованому розвитку є соціальна, економічна та екологічна складові. Важливе місце у складовій структурі збалансованого розвитку займає економічна складова, яка формує передумови для розвитку решти підсистем (соціальної та екологічної), але при цьому не можна знехтувати впливом всіх факторів, які приводять до певної послідовності. Послідовність станів, процесів, які зумовлюють собою які-небудь дії, явища або систему, яка визначає порядок виду діяльності, відноситься до категорії “механізм” [6].

Україна задекларувала своє бажання переходу на шлях збалансованого розвитку, провівши певну роботу з впровадження принципів даного розвитку. Так, Постановою КМУ № 1123 від 08.10.93 р. було створено національну комісію сталого розвитку України при КМУ, яка у 2003 р. була ліквідована, а натомість була створена Національна комісія зі сталого розвитку при Президентові України. Постановою КМУ № 997 від 16.09.09 р., було створено Національну раду із сталого розвитку України. Також було прийнято ряд правових актів, спрямованих на поступовий перехід країни до сталого розвитку. Було розроблено ряд цілей, які потрібно подолати, а саме:

1. Подолання бідності;
2. Вирішення проблем голоду;
3. Підтримка хорошого здоров'я;
4. Якісна освіта;

5. Гендерна рівність;
6. Чиста вода та належні санітарні умови;
7. Використання відновлювальної енергії;
8. Достойні робочі місця й економічне зростання;
9. Інновації й інфраструктура;
10. Зменшення нерівності;
11. Міста та спільноти що живуть відповідно до критеріїв сталого розвитку;
12. Відповідальне споживання;
13. Захист планети;
14. Забезпечення життя під водою;
15. Забезпечення життя на землі;
16. Мир і справедливість;
17. Співпраця заради досягнення цілей тощо [7].

Великого значення має указ президента “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”” від 12.01.2015 р. в якому пріоритетною складовою є збалансований розвиток.

Метою даних реформ, є досягнення європейських стандартів життя та зайняти гідне місце у світовому просторі. У “Стратегії-2020” в якості першочергових визначено: розробка нових функцій для системи національної безпеки і оборони, зменшення рівня корупції в країні, реформа судової системи, проведення децентралізації, реформа системи охорони здоров’я і податкова реформа, а також пенсійна реформа тощо.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши особливості збалансованого розвитку можна зауважити, що він є керованим системним розвитком, який містить у собі тісно взаємопов’язані складові: соціальну, економічну і екологічну. При врахуванні причинно-наслідкових зав’язків виділяють три рівні цілей збалансованого розвитку, досягнення яких ґрунтується на групупринципів реалізації даного розвитку. Для контролю, моніторингу досягнення цілей створено індикатори сталого розвитку, які мають властивість сигналізувати про загальні зміни в системі та слугують для розробки важелів стабілізації. Важливим кроком на шляху до формування основ забезпечення збалансованого розвитку є прийняття Указу “Про стратегію сталого розвитку “Україна 2020”, так як, він визначає цілі та показники досягнення даного розвитку, а також напрями і пріоритети розвитку країни на найближчий час. Проте для того, щоб стабілізувати макроекономічну ситуацію та нормалізувати економічний баланс не менш важливим є дотримання Стратегії сталого розвитку “Україна 2020” та досягнення цілей збалансованого розвитку на 2017-2030 рр., прийняти на Саміті ООН у вересні 2015 р., шляхом реалізації нових програм і проектів, якісних перетворень у соціальній, економічній та екологічній складових сталого розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Бобух І. М. Сталий розвиток: сутність, принципи і показники виміру / І. М. Бобух // Економічна теорія. – 2015. – № 3. – С. 95-118.
2. Що таке сталий розвиток: [Електронний ресурс]. – <http://www.un.org.ua/en/45-temp/1484-2012-06-11-14-41-36>. – Назва з екрану.
3. Сталий розвиток: [Електронний ресурс]. – https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA#.D0.95.D0.BA.D0.BE.D0.BD.D0.BE.D0.BC.D1.96.D1.87.D0.BD.D0.B0_.D1.81.D0.BA.D0.BB.D0.B0.D0.B4.D0.BE.D0.B2.D0.B0. – Назва з екрану.
4. Сталий розвиток: [Електронний ресурс]. – https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA#.D0.95.D0.BA.D0.BE.D0.BD.D0.BE.D0.BC.D1.96.D1.87.D0.BD.D0.B0_.D1.81.D0.BA.D0.BB.D0.B0.D0.B4.D0.BE.D0.B2.D0.B0. – Назва з екрану.
5. Капелюшка Т. В. Механізм забезпечення сталого розвитку підприємств сфери послуг / Т. В. Капелюшка // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2015. – № 1. – С. 68-75
6. Сталий розвиток: Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** – Назва з екрану.
7. Будько О. В. Нормативно-правове регулювання сталого розвитку підприємств / О.В. Будько // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 2. – С. 40-43.

K. Reznichenko. Peculiarities of balanced development of the state.

The strategic methods of introduction of sustainable development in the Ukrainian economy are explored. Conducted analysis of the concept of "balanced development", the influence of its factors on the quality of life of the population was revealed. Considered how the goals of balanced development are interconnected. Proved that indicators of balanced development, developed by the United Nations Commission on Sustainable Development. The prospects for improving the legal and regulatory framework for balanced development in Ukraine are identified.

Keywords: goals of balanced development, indicators of balanced development, normative legal support, paradigm.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*

РОЛЬ ОСВІТИ В ЗБАЛАНСОВАНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В. В. Хоренженко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито сутність та цілі збалансованого розвитку. Визначено роль освіти як необхідної умови для збалансованого розвитку держави. З'ясовано, що для збалансованого розвитку необхідно активізувати освітні процеси, щоб мобілізувати зусилля людей задля досягнення поставлених цілей та завдань.

Ключові слова: збалансований розвиток, освіта, людство, суспільство, цілі збалансованого розвитку.

Постановка проблеми. Однією з найвагоміших цілей ХХІ ст. є формування такого способу життя людей, який забезпечить довготривалий та комфортний розвиток людства. Сьогоднішні глобальні проблеми вимагають термінових дій. Ризики та можливості, які постають перед людством закликають до зміни моделей, що закладені в основи освіти та навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення уваги до створення сталого майбутнього шляхом активізації освітніх процесів знайшли своє відображення у низці наукових публікацій. Дослідженню ролі освіти для збалансованого розвитку присвячено праці багатьох науковців як іноземних, так і вітчизняних: М. Гюнеш, О.Ю. Кононенко, З.П. Ленів, К.Д. Ніколаєв, В.О. Огнев'юк, Н.М. Філяніна та інші. Науковці наголошують, що освіта для збалансованого розвитку є необхідною складовою знань сучасного суспільства та інструментом розкриття його потенціалу.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз ролі освіти у збалансованому розвитку держави і формування завдань для подальшого розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Концепція “освіта для сталого розвитку”, введена Йоганнесбурзьким самітом (2002 р.), відображає необхідність переосмислення і реформування всієї суспільної практики, і насамперед освіти, задля “розширення можливостей людей різного віку брати на себе відповідальність за створення сталого майбутнього” [8].

Розуміння ролі освіти в досягненні збалансованого розвитку знайшло відображення в стратегії ЄС-2020 [7]. У більшості країн ЄС і СНД забезпечується політична та економічна підтримка ОСР [1].

У 2003 р., було прийнято Постанову КМУ “Про затвердження комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки” [4], яка, втратила чинність у 2011 р. через неналежне виконання. Проте у проекті

Стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. одним із головних напрямів є орієнтація освіти на цілі збалансованого розвитку [5].

Існування людства залежить від залучення якісно нової системи функціонування нашого суспільства. Принципи повсякденного життя повинні спрямовуватись на раціональне використання природних ресурсів та їх збереження. Тобто, необхідністю є гармонічний розвиток людини поряд з природою. Саме на таких засадах сформувалось поняття “збалансований розвиток”. Сутність концепції збалансованого розвитку ґрунтується на місії та цілях, сформованих по трьох головних аспектах: економічному, соціальному та екологічному. Економічна складова означає оптимальне використання обмежених ресурсів та застосування екологічних – природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку та знищення шкідливих відходів виробництва. Соціальна складова збалансованого розвитку орієнтована на людину й спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, в тому числі на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ між людьми в глобальних масштабах. З екологічної точки зору, збалансований розвиток повинен забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем, включаючи створене в них людиною середовище [3].

Досягнення збалансованого розвитку неможливе без внеску кожної людини у глобальному масштабі. Необхідно, щоб кожен житель планети знав і розумів головні причини та напрями вирішення глобальних проблем, і, виходячи із цього, переосмислив свої життєві цінності та повсякденну поведінку.

Фундаментом досягнення цілей збалансованого розвитку є освіта. ЮНЕСКО розробила глобальну програму дій освіти для збалансованого розвитку. Ця програма була схвалена Генеральною конференцією ЮНЕСКО в 2013 р. Саме тому, на меті у міжнародного товариства є реалізація набору цілей у сфері збалансованого розвитку, які орієнтовані на конкретні дії, глобальний характер і універсальність, з вивченням їх через освіту і навчання. Глобальна Програма Дій надається разом із докладним планом дій та реалізацією. Він призначений для всіх зацікавлених сторін – урядів, організацій громадянського суспільства, приватного сектору, засобів масової інформації, наукових кіл, міжурядових організацій та інших відповідних установ, які полегшують і підтримують навчання та підготовку на всіх етапах, для окремих вчителів та учнів. План Дій пояснює мету, завдання та пріоритетні сфери діяльності Програми, для того, щоб надати стратегічну спрямованість і прихильність зацікавленим сторонам із стратегіями здійснення і моніторингу [6].

У свою чергу, Україна приєдналася до 55-ти країн, які підписали Стратегію освіти для збалансованого розвитку у березні 2005 р. Разом з тим, в закладах освіти України всіх рівнів, від дошкільних закладів і

загальноосвітніх шкіл до вищих навчальних закладів, в навчальну програму вводять спеціалізовані курси, що знайомлять слухачів із принципами збалансованого розвитку. Розвивається в Україні і неформальна освіта у даній галузі, провідну роль у впровадженні якої займають громадські організації та об'єкти природно-заповідного фонду. В Україні також існує партнерська мережа “Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні”, яка офіційно була створена у 2014 р. за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду. Серед основних завдань Мережі:

- об'єднати всі зацікавлені сторони у єдину Мережу;
- забезпечити обмін досвідом, інформацією, матеріалами та корисними контактами;
- забезпечити доступ та збір наявних нормативних національних та міжнародних документів, навчальних матеріалів, інформацію про міжнародний досвід тощо у галузі ОСР;
- сприяти навчанню українського суспільства навичкам будувати власне життя з урахуванням потреб сталого розвитку тощо [2].

За два роки функціонування Мережа об'єднала близько 100 учасників, серед яких громадські організації, школи, заклади освіти, органи державної влади та інші партнери.

Метою освіти для збалансованого розвитку є переорієнтація навчання, так, щоб кожна людина мала можливість набувати знання, навички, цінності і позиції, які дозволяли б їй робити свій внесок у збалансований розвиток. Дуже важливо зміцнити систему освіти і навчання у всіх порядках денних, програмах і заходах, що сприяють збалансованому розвитку. Для досягнення поставлених цілей необхідно спільно рухатись в єдиному напрямку, який задовольняє поставлені завдання збалансованого розвитку.

Щоб зрозуміти в якому напрямку необхідно рухатись і спонукати прихильність зацікавлених осіб, глобальна програма дій визначила п'ять пріоритетних сфер діяльності з просування порядку денного освіти збалансованого розвитку (табл.1):

Таблиця 1

Основні напрями збалансованого розвитку в освіті

Пріоритетна сфера діяльності	Характеристика
Просування політики	Створення сприятливого середовища для освіти збалансованого розвитку і спонукання до системних змін, здійснення таких змін відбудеться тільки за допомогою відповідної та послідовної політики, розробленої міністерствами, які повинні працювати разом і взаємодіяти з приватним сектором, місцевими громадами, науковцями та суспільством заради досягнення спільної мети. Щоб отримати відповідні результати, зусилля всіх учасників повинні бути скоординовані та взаємо погоджені
Перетворення середовищ навчання і підготовки	Освіта збалансованого розвитку це набагато більше, ніж повчання і навчання в цій галузі. Мається на увазі, також і практика збалансованого розвитку. Створення середовища навчання, такі як еко-школи або зелені містечка, дозволяють викладачам і учням впроваджувати принципи збалансованого розвитку в своє повсякденне життя
	Педагоги і тренери є потужними агентами змін для забезпечення освітньої відповіді на виклики сталого розвитку. Але для того, щоб допомогти в переході до сталого суспільства, вони повинні спочатку отримати необхідні знання та навички. Для

Побудова потенціалу педагогів і тренерів	вирішення питань сталого розвитку, вони також повинні розвивати необхідну мотивацію і прихильність
Розширення прав і можливостей, а також мобілізація молоді	Рушійною силою для побудови та формування більш сталого майбутнього є молодь - покоління, яке має не лише впоратися з наслідками незабалансованого розвитку сьогодні, але й забезпечити впровадження його цілей завтра. Молодь складає важливу групу споживачів, і тому звички, які вони розвиватимуть нині, будуть мати великий вплив на майбутні моделі споживання. Молодь це потенціал для просування збалансованого розвитку більш широко і в терміновому порядку
Прискорення сталих рішень на місцевому рівні	Основним феноменом проблеми збалансованого розвитку –будь то зміна клімату або злидні – є те, що все це існує навколо нас. Будучи домівкою для половини населення світу, великі міста мають усю владу для вирішення проблем збалансованого розвитку. У той же час, багато важливих рішень збалансованості можна знайти в сільських громадах. Місцеві громади, як міські, так і сільські, є одними з найважливіших рушійних сил збалансованого розвитку, і їх зусилля заслуговують великої підтримки

Джерело: узагальнено автором на основі матеріалів [8]

На нашу думку, запровадження в освітній процес дисциплін для збалансованого розвитку в Україні не є надто активним процесом. Проте, деякі навчальні заклади вже працюють над розробкою нового статусу – закладу випереджаючої освіти для збалансованого розвитку.

Для того, щоб українці активніше долучались до освіти збалансованого розвитку держави, слід здійснити наступні кроки:

- створити заклик до зобов'язань щодо реалізації цілей збалансованого розвитку;
- створювати “партнерські мережі”, щоб разом всеохоплююче вивчати та досягати цілей збалансованого розвитку;
- модернізувати навчальні заклади на основі інформатизації навчально-виховного процесу;
- в навчальних закладах запровадити не лише теоретичні заняття, але і дослідно-експериментальні роботи;
- спонукати до підтримки цілей збалансованого розвитку не лише підростаючого покоління, але й людей будь-якого віку;
- здійснювати моніторинг і оцінку на рівні держави наявних результатів освіти тощо.

Висновки Збалансованого розвитку не можна досягти шляхом політичних домовленостей, фінансових стимулів або технологічних рішень поодиночі. Збалансований розвиток вимагає зміни в тому, як ми думаємо, і діємо. Освіта відіграє вирішальну роль у забезпеченні цієї зміни. Дії на всіх рівнях потребують мобілізації потенціалу освіти та розширення можливостей навчання збалансованого розвитку для всіх.

Роль освіти у збалансованому розвитку держави є дуже ваговою і це вже давно визнано. Вивчаючи тему забалансованого розвитку, люди будь-якого віку зможуть задовольнити свої потреби, зберігаючи навколишнє середовище, і так що ці потреби в розвитку будуть задоволені не тільки в сьогоденні, але й для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Боголюбов В. М. Формування змісту освіти в інтересах сталого розвитку суспільства / В. М. Боголюбов // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України, 2011. – С. 159-164.
2. Доповідь міністра екології та природних ресурсів України на Батумській конференції (8-10 червня, 2016 рік). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ecoosvita.org.ua. – Назва з екрану.
3. Залуцький В. П. Сутність соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств: методи та принципи їх забезпечення / В. П. Залуцький // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 163-169.
4. Про затвердження комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.03 р., № 634. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua. – Назва з екрану.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України № 344. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua. – Назва з екрану.
6. Публікація Освітньої, Наукової та Культурної організації ООН щодо реалізації Глобального Плану Дій з Освіти для Сталого Розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: creativecommons.org. – Назва з екрану.
7. Europe 2020 – The EU strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu/pdf. – Назва з екрану.
8. UNESCO. Education for Sustainability – From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from a decade of commitment. Paris, UNESCO Education Sector. - 2002. [Electronic resource]. – Access mode: portal.unesco.org. - Title from the screen.

V. Khorenzhenko. The role of education in the balanced development of the state.

In the article are revealed the essence and goals of sustainable development. The role of education as a necessary, but insufficient, condition for a balanced development of the state is defined. It has been found that in order to achieve balanced development, it is necessary to intensify educational processes in order to mobilize people's efforts to achieve their goals and objectives.

Keywords: balanced development, education, humanity, society, sustainable development goals.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*

ОЦІНКА СТАНУ ВАЛЮТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

К. В. Оленич, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено проблемні аспекти забезпечення валютної безпеки як складової фінансової безпеки України. Визначено системні підходи до оцінки стану валютної безпеки України. Обґрунтовано необхідність підвищення рівня валютної безпеки України з метою вирішення наявних проблем, пов'язаних з її забезпеченням.

Ключові слова: фінансова безпека, структура фінансової безпеки, валютна безпека, валютний ринок, валютний курс, стабільність національної валюти, фінансова система.

Постановка проблеми. Проблеми фінансової безпеки та в т.ч. валютної безпеки все частіше привертають увагу вітчизняних та закордонних науковців.

Виявлення сутності та виокремлення ключових складових валютної безпеки представлено як комплексне явище, що знаходиться під впливом певної низки чинників і є ключовою складовою не лише фінансової безпеки, а й національної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, які стосуються стану валютної безпеки, приділяли увагу вчені, такі як В. Базилевич, Ф. Барановський [1], Я. Варналій [1;2], Б. Гейць, В. Єрмошенко [4], В. Жаліло, В. Ковальчук [5], В. Лютий [1], А. Науменко та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів валютної безпеки, визначення її стану як системного елементу фінансової безпеки України за 2008-2016рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасними дослідниками валютна безпека розглядається як комплексне явище, що знаходиться під впливом таких чинників:

- політика запозичень;
- грошово-кредитна політика;
- валютне регулювання;
- фіскальна сфера;
- податкова політика;
- інфляційна процеси;
- антиінфляційна політика;
- державне регулювання цін;
- динаміка платіжного балансу;
- внутрішній і зовнішній державний борг [1; 3; 4; 6].

Згідно із затвердженою Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, пропонується до використання система індикаторів із визначенням їх припустимих (граничних) рівнів [7].

Безпосередньо в якості показника безпеки розглядається інтегральна оцінка агрегованих ознак множини. Відхилення фактичних рівнів індикаторів від граничних значень визначає орієнтири для відповідної політики, метою якої має бути приведення зазначених відхилень до належного рівня з метою досягнення достатнього рівня безпеки в країні.

В основу Методики [7] покладено теорію адитивної цінності, за якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових. Відтак, важливого значення набуває проблема нормалізації вхідних даних, адже для розрахунку обираються переважно показники з різними одиницями виміру, що призводить до унеможливлення їх порівняння.

Оцінку валютної безпеки України доцільно здійснювати за допомогою оцінки наступних показників:

1. Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до \$ США, середній за період (x_1);
2. Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту (x_2);
3. Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, % (x_3);
4. Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд \$ США (x_4);
5. Рівень доларизації грошової маси, % (x_5) [7].

Приведення цих показників до єдиної основи може бути реалізовано шляхом відмови від абсолютних значень на користь нормованих. Використовуючи вимоги Методики, проведемо оцінку валютної безпеки як вагомої складової фінансової безпеки. Результати оцінки фінансової складової валютної безпеки держави наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів стану валютної безпеки України, 2008-2016 рр.

Індикатор стану валютної безпеки	Рік								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
X_1	104,30	147,92	99,29	103,00	100,29	100,03	107,30	112,00	116,97
X_2	6,6	5,2	5,2	4,0	3,1	2,9	2,5	2,6	2,3
X_3	59,1	50,8	46,0	40,3	36,7	33,8	35,00	33,40	32,40
X_4	6,1	9,4	9,7	13,4	10,2	2,9	2,6	2,3	2,5
X_5	30,6	31,7	29,1	30,4	43,7	36,8	35,00	37,50	36,70

Джерело: узагальнено автором за даними [7]

Таким чином, методика розрахунку валютної безпеки організована співвідношенням між прогнозованою оцінкою від набуття відкритості і лібералізації економіки і валютного ринку країни й можливими втратами для вітчизняних виробників, агентів зовнішньої торгівлі і споживачів. Сама ж ситуація на валютному ринку України свідчить про об'єктивну необхідність розробки та правового закріплення дієвої державної стратегії забезпечення валютної безпеки. За допомогою даних індикаторів проведемо аналіз стану нормованих індикаторів валютної безпеки (табл. 2).

Таблиця 2

Нормовані індикатори стану валютної безпеки України, 2008-2016 рр.

Індикатор стану валютної безпеки	Рік								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Y_1	0,97	0,18	1	1	1	1	0,17	0,14	0,34
Y_2	1	1	1	0,9	0,81	0,76	1	1	1
Y_3	0,17	0,20	0,36	0,52	0,61	0,69	0,06	0,04	0,67
Y_4	0,69	0,26	0,23	0,15	0,20	0,88	0,76	0,89	0,65
Y_5	0,20	0,19	0,26	0,20	0,14	0,16	0,17	0,25	0,30
Інтегральний показник стану валютної безпеки	0,52	0,34	0,49	0,48	0,47	0,59	0,61	0,78	0,59

Джерело: розраховано автором на основі [6; 7]

Аналіз валютної безпеки свідчить, що її стан потребує істотної уваги і може характеризуватися як загрозливий, проте, на жаль, ці показники не ілюструють справжнього стану речей, а лише акцентують увагу на головних загрозах. Тобто, стан валютної безпеки має негативні значення у 2013-2016рр., а у 2008-2016рр. значення інтегрального показника є фінансово небезпечним.

Оцінивши основні показники валютного ринку можна зробити висновок, що на рівень валютної безпеки України впливають наступні загрози:

- підвищеного ризику доларизації економіки;
- «слабка» національна валюта;
- зниження рівня довіри населення до керуючих органів валютного ринку;
- недостатній рівень міжнародних резервів України та неефективне управління ними;
- існування обмежень на конвертованість валюти тощо.

На сучасному етапі розвитку економіки існує велика кількість загроз функціонування фінансової системи України, що призводить до значних негативних коливань макроекономічних показників. До таких загроз можна віднести:

- несвоєчасне та неповне виконання боргових зобов'язань, що призвело до нагальної необхідності реструктуризації державного та гарантованого державою боргу;
- збільшення дефіциту державного бюджету України;
- зменшення розміру офіційних міжнародних резервів України;
- нестабільний стан ситуації банківської системи України в умовах наявності великої кількості прострочених кредитів та зростання кількості збанкрутілих банків;
- зростання рівня тіньової економіки та ін. [4; 5; 6].

Висновки. Проведені дослідження доводять необхідність удосконалення науково-методичних засад оцінки валютної безпеки держави. Обрані державою критерії характеризують економіку з різних боків, формуючи єдину інтегральну оцінку, і водночас враховують потенційні загрози, проте не відбивають поточного стану безпеки.

На нашу думку потрібно провести певні коригування в методиці її оцінки, переглянути перелік індикаторів, які використовуються для визначення стану валютної безпеки, а також удосконалити систему їх оцінювання.

Потребує перегляду й підхід до визначення граничних меж індикаторів стану валютної безпеки, що дозволить привести значення інтегрального показника у відповідність до фактичного стану валютної безпеки як невід'ємної складової фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія / О. І. Барановський ; Національна академія наук України, Ін-т економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 2014. – 338 с.
2. Варналій З. С. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2014. – 647 с.
3. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритетизміцнення / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – К. : Знання України, 2015. – 215 с.
4. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т., 2015. – 309 с.
5. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV / Верховна Рада України. – 2017. – № 39. – Ст. 351.
6. Філіпченко Т. В. Валютна безпека держави в умовах світової глобалізації // Державне управління: удосконалення та розвиток - від 04.12.2015 р. №863 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-15>
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: наказ від 29.10.2013 р. № 1277 / МКУ – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/link1/ME131588.html>

K. Olenich. Evaluation of the status of currency security of Ukraine.

In the article the problematic aspects of monetary security as a component of financial security of Ukraine. The system of approaches to assessing the state of currency security of Ukraine is determined. Then necessity to increase the level of currency security of Ukraine in order to solve existing problems related to it is provisionally substantiated.

*Науковий керівник – канд. екон. наук Полторак А. С.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.71(477)

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

О. Є. Підшивалова, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

О. В. Галенда, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено підходи науковців до визначення дефініції «фінансові інновації». Встановлено, що банківські інновації – є сукупністю нових банківських продуктів і послуг, виступають як результат діяльності банку, направленої на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування й розміщення ресурсного потенціалу з допомогою нововведень, які сприяють отриманню прибутку клієнтом. Подано класифікацію фінансових інновацій за формою існування. Визначено складові фінансових інновацій у зарубіжній практиці. Досліджено основні показники результатів діяльності банківської системи України. Проаналізовано динаміку зміни кількості банківських установ. Відображено процес створення та реалізації банківської інновації. Визначено найбільш актуальні вітчизняні банківські інновації. Досліджено деякі закордонні банківські інновації, які можна було б адаптувати під банківську систему України.

Ключові слова: банківська система, фінансові інновації, банківські інновації, банківські установи, інноваційний процес, internet-banking, ПАТ “ПриватБанк”.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день, банківська система України вимагає розробки та впровадження сучасних банківських продуктів та послуг, які будуть задовольняти потреби клієнтів та чинити позитивний вплив на економіку країни в цілому. Нестабільність економічної та політичної ситуації зумовлює необхідність пошуку та залучення банками все більшої кількості клієнтів. На сьогоднішній день, це є першочергове завдання для всіх банківських установ України. Вирішити цю проблему можливо за рахунок впровадження фінансових інновацій, які нададуть можливість банківським установам не

лише залучати більшу кількість клієнтів, а й бути ще більш конкурентоспроможними та отримувати позитивні фінансові результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження фінансових інновацій в банківську систему ставали предметом дискусій багатьох науковців, як зарубіжних так і вітчизняних. Зокрема, вагомий внесок у дослідження даної теми здійснили: М. Міллер, П. Туфано, В. Федоренко, Г. Азаренкова, Т. Журавель, Р. Михайленко, О. Мозговий, Г. Белінська, О. Кириченко, В. Міщенко, О. Яценко, І. Ілюхін, Т. Васильєва, С. Козьменко, С. Леонов, О. Золотарьова, А. Чекал та інші. Проте, з кожним роком банківськими установами все більше впроваджуються інноваційні продукти та послуги. Тому, зазначена тема не втрачає своєї актуальності та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесу впровадження фінансових інновацій у вітчизняну банківську систему.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день, вітчизняна банківська система зазнає значних змін. З кожним днем все більше науково-аналітичний потенціал Національного банку України та всієї банківської спільноти спрямовується на пошуки глобальних тенденцій розвитку банківського бізнесу в Україні. Адже, без впровадження інновацій не буде розвитку, важко буде досягти результатів світового рівня, а банківські установи не отримуватимуть прибутку. Орієнтуючись на зарубіжний досвід в якості індикатору інноваційної активності доцільно обрати зростання інвестування в інновації.

Під час дослідження, нами було встановлено, що проблема фінансових інновацій досліджувалася багатьма науковцями, як вітчизняними так і зарубіжними. Проте, до сьогоднішнього дня в економічній літературі так і не було сформовано єдиного підходу до визначення сутності дефініції “фінансові інновації”. У табл. 1, нами було систематизовано підходи науковців до визначення поняття “фінансові інновації”.

Таблиця 1

Підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення сутності дефініції “фінансові інновації” в економічній літературі

Автор	Визначення
М. Міллер	Фінансові інновації – це зміни у фінансових інститутах та інструментах [1, с. 463].
П. Туфано	Фінансові інновації – це створення й поширення нових фінансових інструментів, а також фінансових технологій, інститутів і ринків [2, с. 315].
В. Федоренко	Фінансові інновації – це процеси конструювання й запровадження в обіг нових фінансових інструментів, технологій фінансового інвестування [3, с. 47].
Г. Азаренкова	Фінансові інновації – це методи, застосовувані підприємствами для здійснення операцій із новими видами фінансових активів або нових операцій із уже наявними активами [4, с. 78].
О. Мозговий	Фінансові інновації – це нові фінансові інструменти та фінансові технології [5, с. 19].
Г. Белінська	Фінансові інновації – це виникнення нових ідей або вдосконалення (комбінація) вже відомих, які мають на меті збільшення прибутковості або зниження ризиковості фінансових операцій та реалізуються у формі фінансового продукту чи технології [6, с. 140].

Джерело: систематизовано автором

Іншим терміном, який використовується при дослідженні інновацій на фінансових ринках, – категорія “банківські інновації”. Так, О. Кириченко і В. Міщенко зазначають: “Як синтетичне поняття банківська інновація, або сукупність нових банківських продуктів і послуг, – це результат діяльності банку, направленої на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування й розміщення ресурсного потенціалу з допомогою нововведень, які сприяють отриманню прибутку клієнтом” [7, с. 768].

Для поглиблення дослідження на рис. 1, нами було зазначено класифікацію фінансових інновацій за формою існування.

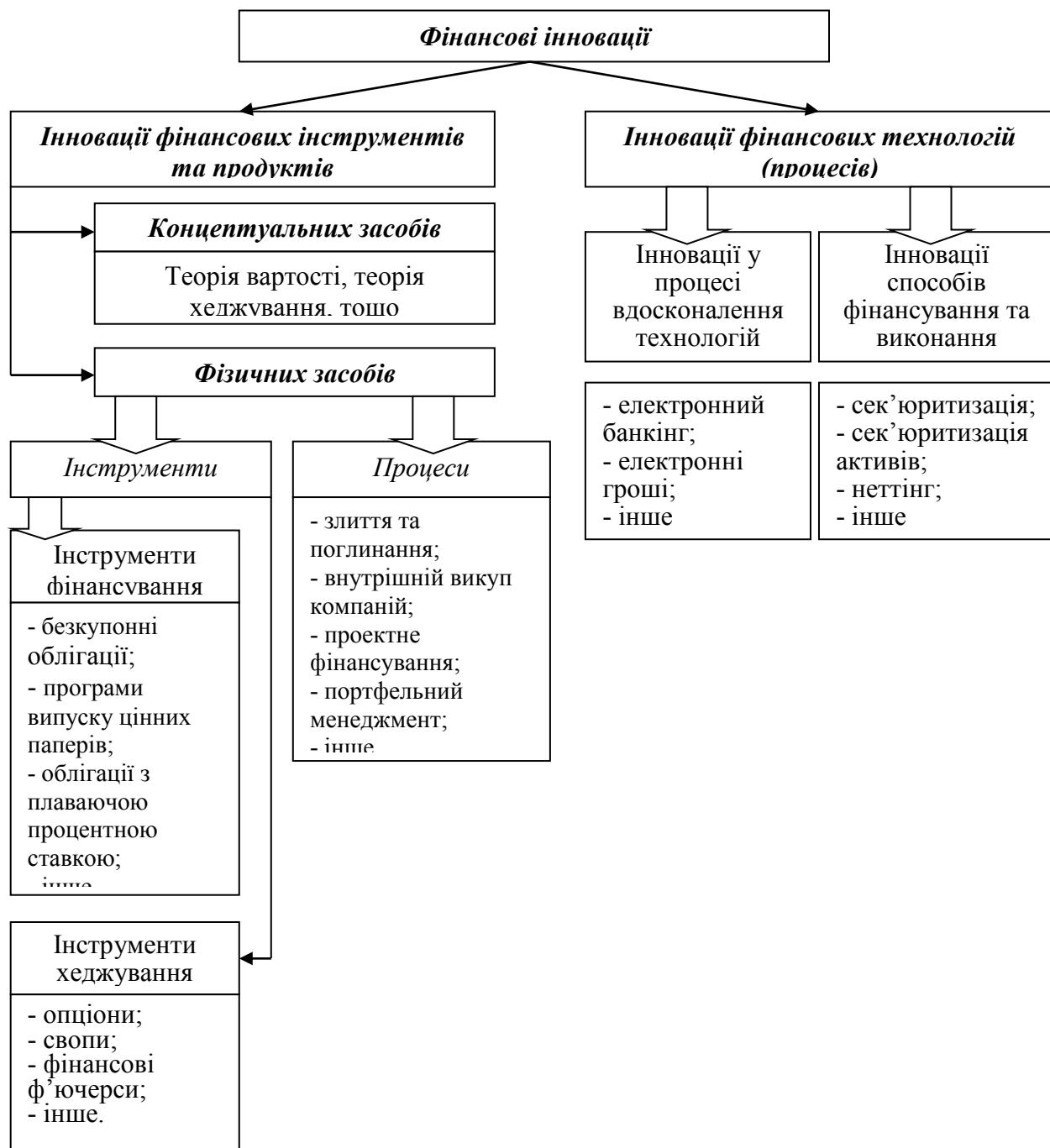

Рисунок 1 – Класифікація фінансових інновацій за формою існування
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [6, с. 141]

Провівши дослідження, нами було встановлено, що питання в частині фінансових інновацій з кожним днем, набувають все більшої актуальності, є дуже важливими для економіки різних держав. Оскільки будь-яка успішна фінансово-кредитна установа формується і розвивається на основі науково-технічного прогресу, фінансування, інвестування та інновацій. Складовими фінансових інновацій у зокордонній практиці є: цінні папери, фінансові процеси, фінансові стратегії та рішення корпорацій, фінансові інструменти споживчого типу, тощо.

Для поглиблення дослідження, нами було проаналізовано основні показники результатів діяльності банківської системи України (табл. 2). Так, було встановлено, що чистий операційний дохід від основної діяльності в звітному році порівняно з базисним збільшився на 4,4% та складав 76592 млн грн. Фінансовий результат станом на 01.01.2017 р. був від'ємним, та складав 159387 млн грн. Діяльність банківської системи була збитковою протягом останніх трьох років. Причиною таких змін, на нашу думку, було отримання збитків від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами, а також скорочення процентних доходів.

Таблиця 2

Основні показники результатів діяльності банківської системи України, 2014-2017 рр., млн грн

Показник	01.01.2014 р.	01.01.2015 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.
Чистий процентний дохід	49051	54086	39066	44169
Чистий комісійний дохід	20999	23387	22568	24180
Результат від торгівельних операцій	3304	15511	21490	8243
Чистий операційний дохід від основної діяльності	73354	92984	83124	76592
Загальні адміністративні витрати	40672	44614	36742	39356
Відрахування в резерви	27975	103297	114541	198310
Податок на прибуток	1630	-2383	-406	-418
Фінансовий результат поточного року	1436	-52966	-66600	-159387

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

Варто відмітити, що в Україні відбувається стрімке скорочення кількості банківських установ (рис. 2). Так, станом на 01.01.2017 р. їх кількість становила 96 од. За прогнозами НБУ до 2018 р. їх стане ще менше – всього 75 од. [8].

Банківську інновацію слід визначати як кінцевий результат інноваційної діяльності в банківській сфері, який отримав втілення у вигляді нового удосконаленого продукту чи послуги, реалізованих на ринку, або нового удосконаленого технологічного процесу, що використовується в

практичній діяльності, в результаті чого зростає ефективність діяльності банку та покращується задоволення потреб клієнтів [9, с. 67].

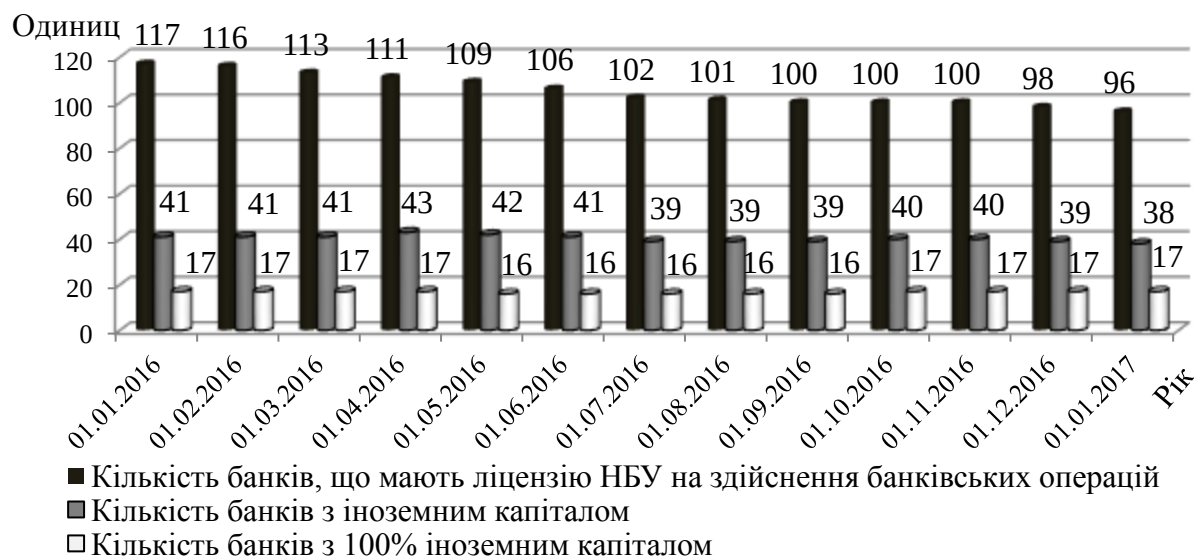

Рисунок 2 – Динаміка зміни кількості банківських установ в Україні
 Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

На рис. 3, нами було зазначено процес створення та реалізації банківської інновації. В результаті чого було встановлено, що банківська інновація починається з зародження ідеї.

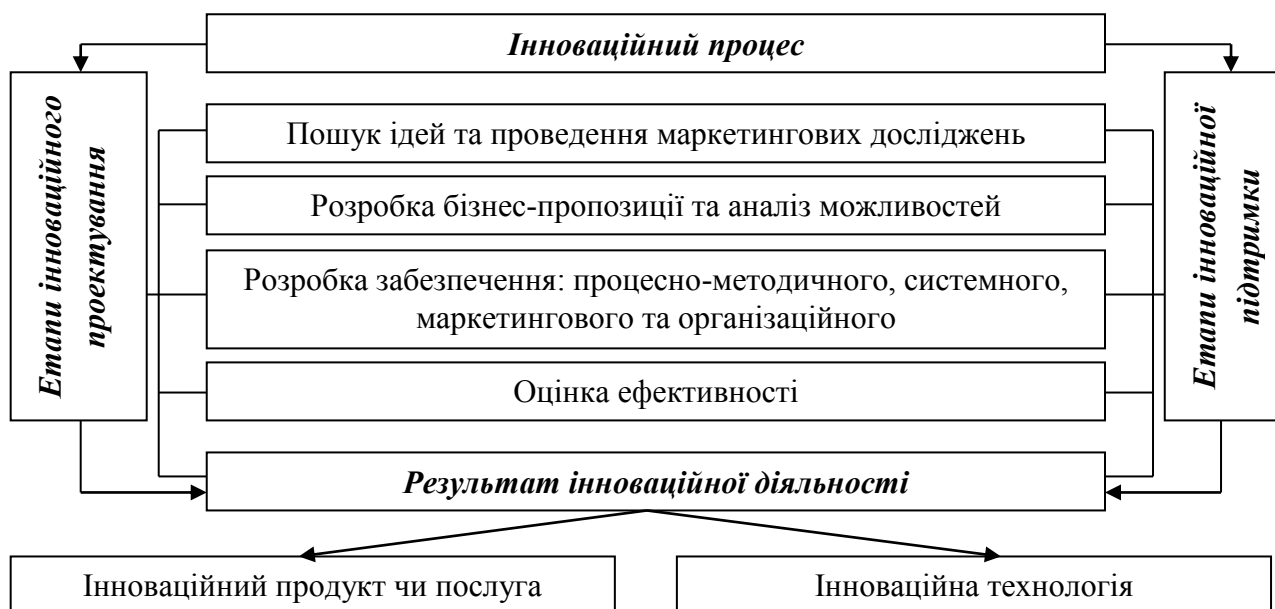

Рисунок 3 – Процес створення та реалізації банківської інновації
 Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [9, с. 68]

Під час дослідження, нами було встановлено, що найбільш актуальними вітчизняними банківськими інноваціями є: мобільний банкінг, internet-banking, “зона 24”, електронний залишок, POS-термінали в

торговельних мережах, тощо. В Україні з кожним роком все більше розвивається та удосконалюється internet-banking, який дає можливість клієнтам здійснювати будь-які фінансові операції зі всіма їх активами через будь-який зручний для них інтерфейс (рис. 4).

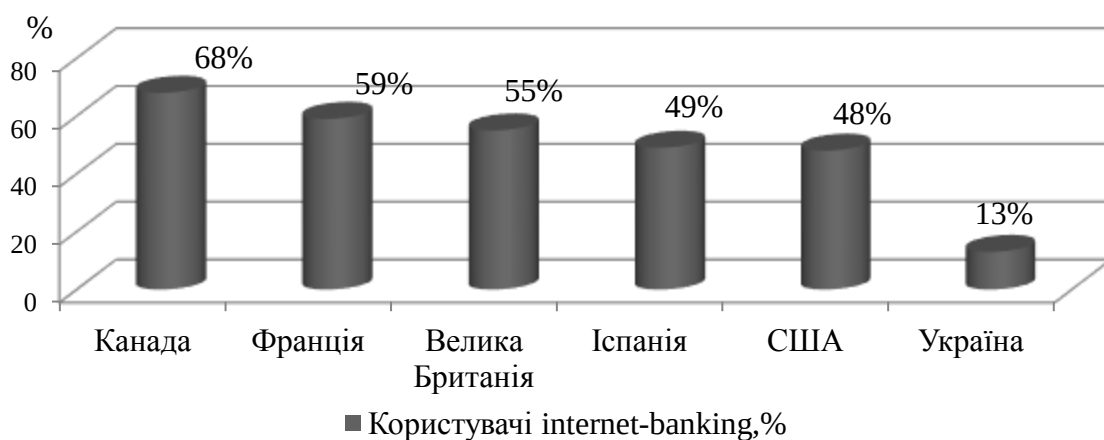

Рисунок 4 – Internet-banking в Україні та світі станом на 01.01.2017 р., %
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

Так, можна зазначити, що internet-banking став поштовхом до зародження ще однієї ідеї – віртуального банку. Перший віртуальний банк був створений в США ще у 1997 р. Одним з перших повністю віртуальних банків став Security First Network Bank [10]. Проте, на нашу думку, банківські установи не зможуть повністю перейти на “віртуальний” режим. Оскільки для клієнтів важливо, щоб їх проблемою займалася жива людина.

Лідером з впровадження інновацій в Україні є ПАТ “ПриватБанк”. Саме він першим в Україні запропонував своїм клієнтам послуги internet-banking “Приват24” та GSM-banking, а також послуги з продажу через мережу своїх банкоматів та POS-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв’язку та IP-телефонії [11].

Крім того, інновація ПАТ “ПриватБанк”, яка має назву “без монет” і являє собою систему електронної здачі, визнана міжнародним рейтингом Innovation in Banking Technology Awards 2010 кращою банківською інновацією 2010 р. Експерти відзначають, що створена ПАТ “ПриватБанк” система електронної здачі Liqpay забезпечила довгоочікуваний міст між електронною і заснованою на готівці оплатою. Інновація забезпечує не тільки зручність клієнтам, але й значне скорочення витрат торговців на роботу з монетами. Він також є одним з найбільш інноваційних банків світу. До останніх інновацій згаданого банку, які отримали визнання по всьому світі, належать наступні продукти: платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, оцифровані платіжні картки, а також десятки різноманітних мобільних додатків [12, с.20].

На думку О. В. Золотарьової, найбільш цікавими банківськими інноваціями, які могли б бути започатковані в Україні, є:

1) депозитний проект SmartyPig від WestBank (Великобританія), який побудований за принципом соціальної мережі – треба зареєструватися,

виставити цілі, на які призначено вклад, запросити друзів. Такий вклад носить дуже конструктивний характер – людині прищеплюється звичка постійно усвідомлювати свої потреби та визначати засоби їх досягнення;

2) проект Keep the change від Bank of America – у процесі покупки банк округлює суму, а різницю залишає клієнту на окремому ощадному рахунку;

3) CIBC Bank (Канада) створив та запропонував своїм клієнтам нову кредитну карту – “Кобренд” у співробітництві з відомою мережею ресторанів Tim Hortons. Ця інноваційна картка має кнопки, тому при здійсненні покупки або оплати рахунку в ресторані клієнт обирає потрібну йому кнопку і здійснює платіж;

4) сервіс P2P-перекази через мобільний телефон, який представлений на ринку банківських послуг. Суть його полягає в тому, що для переказу грошей не потрібно знати прізвище, банк та номер рахунку. Все, що потрібно, – зареєструватися в проекті P2P-переказів і відправити гроші парою натиснень кнопок на телефоні. Якщо телефон уже є в системі і він прив'язаний до рахунку в банку, то гроші придуть прямо на нього, а якщо номера в системі немає, то рахунок буде відкрито автоматично [13, с. 114].

Висновки. Отже, провівши аналіз впровадження фінансових інновацій в банківській системі України, нами було встановлено, що вітчизняна банківська система зазнає значних змін. В Україні є можливість здійснювати збалансовану політику регулювання ринку банківських послуг. Кількість банківських установ зменшується, станом на 01.01.2017 р. в Україні функціонувало 96 банків, до кінця року їх стане на 25% менше (план НБУ). Найбільш актуальними вітчизняними банківськими інноваціями було визнано: мобільний банкінг, internet-banking, “зона 24”, електронний залишок, POS-термінали в торговельних мережах, тощо. Було також встановлено, що лідером з впровадження інновацій в Україні є ПАТ “ПриватБанк”.

Список використаних джерел

1. Miller M. H. Financial Innovation: The Last Twenty Years and the Next / M. H. Miller // Journal of Financial and Quantitative Analysis. – 1986. – № 12, – Р. 459-475.
2. Tufano P. Financial innovation / P. Tufano // Handbook of the Economics of Finance. – 2003. – № 4. – Р. 307–336.
3. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підруч. / В. Г. Федоренко. – К. : МАУП, 2004. – 480 с.
4. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2009. – 299 с.
5. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : підруч. / О. М. Мозговий. – К. : КНЕУ, 2005. – 267 с.
6. Белінська Г. В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення / Г. В. Белінська // Наукові праці НДФІ. – 2016. – №1(74). – С.137-148.
7. Кириченко О. А. Банківський менеджмент : підруч. / О. А. Кириченко, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2005. – С. 768.

8. Національний банк України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
9. Яценко О. В. Інновації в банківській системі / О. В. Яценко // Фінансовий простір. – 2016. – № 3. – С. 65-71.
10. Люхін І. Банк, якого не існує [Електронний ресурс] / І. Люхін // Режим доступу : <http://www.banker.ru>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
11. ПАТ “ПриватБанк” : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.privatbank.ua>. – Дата останнього доступу: 02.12.2017 р.
12. Васильєва Т. А. Маркетинг банківських інновацій / Т. А. Васильєва, С. Н. Козьменко, С. В. Леонов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 13-28.
13. Золотарьова О. В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні / О. В. Золотарьова, А. А. Чекал // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 16. – С. 112-115.

O. Podshivalova, A. Galenda. Financial innovation in the domestic banking system.

The article examines the approaches of scientists to definition of the definition of “financial innovations”. It is established that the banking innovation is a set of new Bank products and services act as a result of the Bank's activities aimed at generating additional revenues in the process of creation of favorable conditions of formation and placing of resource potential using innovation which contributes to client profit. The classification of financial innovations according to the form of existence. The constituents of financial innovation in the international practice. The basic performance indicators of the banking system of Ukraine. Analyzed the evolution of the number of banking institutions. Reflected the process of creation and implementation of banking innovation. The most relevant of the domestic banking innovations. Studied some foreign banking innovations that could be adapted to the banking system of Ukraine.

Key words: banking system, financial innovation, banking innovation, banking institutions, innovation process, internet-banking, PJSC “PrivatBank”.

Науковий керівник – асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Боднар О. А.,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 330.14:631.16

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

К. В. Михайловська, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності категорії “капітал”, роль капіталу як основи при формуванні фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Виокремлено основні чинники впливу на процес

формування й використання власного і позикового капіталу сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: капітал, сільськогосподарське підприємство, фінансово-економічна діяльність, капіталізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування структури капіталу сільськогосподарських підприємств належить до пріоритетних напрямів діяльності агровиробників. Особливостями функціонування сільськогосподарських підприємств є формування джерел з метою фінансування процесу виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції. У цьому контексті постає необхідність організації аналізу джерел формування капіталу і його використання, для ефективного його управління задля забезпечення належного рівня їх платоспроможності та ліквідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та підходів до формування та використання капіталу підприємств є об'єктом дослідження вітчизняних вчених М. Д. Білик [3], О. Т. Євтух [5], В. Г. Андрійчук [2], І. О. Бланк [4], М. Ф. Романовський [7] та ін.

Та зміни, що відбуваються в умовах інтеграційних процесів економіки зумовлюють здійснювати дослідження, враховуючи умови сьогодення.

Метою дослідження є вивчення теоретичної суті «капіталу» та підходів до його формування у сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Багатоманітність трактувань поняття капіталу передбачає його відображення з філософської, економічної та фінансової точок зору. Перші спроби дослідження у сфері пізнання капіталу провів давньогрецький філософ Арістотель, який започаткував поняття “хремастика” (хрема – майно, володіння). Під хремастикою вчений вбачав мистецтво забезпечення достатку, або діяльність, спрямовану на накопичення багатства, на отримання прибутку, вкладення і накопичення капіталу.

Наукову базу для пізнання капіталу як економічної категорії було закладено у другій половині XVII століття представником класичної політичної економії англійським економістом У. Петті. Саме в його працях було започатковано вивчення майнових відносин у взаємозв'язку з виробничими відносинами людей у процесі суспільного виробництва [6, с. 229]. Ключовою ознакою капіталу є те, що він має здатність до нагромадження, а також у процесі виростання володіє властивістю до самозростання. З економічної точки зору для капіталу найважливішим є те, що за певних умов початкова вартість капіталістичних цінностей забезпечує додаткову вартість, тому що головною функцією капіталу є принесення доходу [2].

З точки зору управління капіталом на рівні підприємства капітал розглядається як процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обороту його коштів. Доцільність застосування такого трактування обумовлюється тим, що процес створення, нагромадження і використання

капіталу неможливий без участі грошей і, отже, у науковій літературі капітал розглядається як специфічна форма фінансових ресурсів, задіяних у забезпеченні фінансово-господарської діяльності підприємства. З врахуванням цього, найбільш всебічно, на нашу думку, сутність капіталу з позиції фінансового менеджменту розкриває таке визначення: “капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів” [4, с. 230].

У наукових працях М. В. Романовського капітал розглядається як ресурс, призначений для залучення у економічний процес з метою одержання доходу. Цей підхід відображає економічну сутність капіталу, пов’язану з однією з можливих стадій його існування, а саме з виробничою стадією, коли капітал розглядається як сукупність засобів виробництва, необхідних для здійснення виробничої діяльності суб’єкта господарювання [7]. О. Т. Євтух розглядає основний капітал підприємства як вартість в різних формах, яка використовується (може використовуватись) тривалий час, не змінюючи при цьому своєї форми, і, як наслідок, переносить свою вартість частинами на вартість виготовленої продукції [5, с. 107].

Капітал сільськогосподарських підприємств є важливою складовою частиною ресурсного потенціалу, він бере участь у створенні споживної вартості у вигляді конкретних товарів і вартості продукції. Розвиток сільського господарства значною мірою залежить від стану матеріально-технічної бази, головною ланкою якої є капітал, його якісний склад та раціональне співвідношення.

Взагалі, формування капіталу сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах – питання складне, дискусійне, вирішення якого є пріоритетним завданням власника (керівника), адже специфіка діяльності даної галузі вносить суттєві корективи в моделювання фінансової стратегії, головною компонентою якої являється капітал. Сільське господарство – досить вразлива галузь, на яку здійснюють істотний вплив (позитивного та негативного характеру) природні, екологічні, фінансові, економічні та політичні фактори.

Процес формування та використання капіталу сільськогосподарських підприємств зумовлює необхідність дотримання основних принципів:

- урахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування обсягу і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не тільки на початковій стадії функціонування підприємства, але й на перспективу;

- забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу обсягам оборотних і необоротних активів підприємства;

- забезпечення оптимальності структури капіталу з позицій ефективного функціонування. Умови формування кінцевих результатів діяльності підприємства значною мірою залежать від структури капіталу, що використовується;

– забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу із різноманітних джерел, що здійснюється у процесі управління вартістю капіталу підприємства;

– забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі господарської діяльності шляхом максимізації рентабельності власного капіталу за припустимого рівня фінансового ризику [3].

При формуванні структури та обсягу капіталу, доцільно визначити основні зовнішні та внутрішні фактори впливу, що визначають динаміку залучення та використання капіталу сільськогосподарськими підприємствами, що можна поєднати у три групи:

1. Фінансово-економічні:

Зовнішні: політика держави стосовно аграрного сектора економіки; інвестиційна привабливість аграрної сфери; кон'юнктура внутрішнього та зовнішнього ринків сільськогосподарської продукції; ступінь доступності аграріїв до зовнішніх джерел фінансування;

Внутрішні: динаміка структури капіталу на підприємстві; величина основного та оборотного капіталу на підприємстві; співвідношення попиту та пропозиції; ризику, пов'язані з виробництвом та реалізацією;

2. Організаційно-правові:

Зовнішні: рівень нормативно-правового забезпечення діяльності; умови залучення капіталу аграріями на фінансовому ринку; наявність державних субсидій для аграрного сектора; досягнення стандартів ЄС.

Внутрішні: стратегія формування власного капіталу підприємства; вартість залучення зовнішніх джерел; оптимізація та механізм розподілу капіталу; умови забезпечення капіталізації діяльності сільськогосподарської діяльності.

3. Інноваційно-управлінські:

Зовнішні: рівень та якість впливу державних інститутів на аграрну сферу національної економіки; рівень соціально-економічного розвитку сільських територій; рівень кооперації між фінансовим та промисловим капіталом в аграрній сфері.

Внутрішні: якість управління капіталом; застосування інноваційних технологій у сфері управління капіталом на сільгосппідприємстві; резерви до збільшення розміру власного капіталу.

Врахування зазначених факторів забезпечить умови для управління процесом формування, розподілу та використання капіталу з метою поступового забезпечення капіталізації сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Наразі ефективне формування та раціональне використання капіталу агровиробників належить до їх стратегічних завдань. Тому виникає потреба у забезпеченні ефективної стратегії управління капіталом сільськогосподарських підприємств, що передбачає формування оптимального обсягу капіталу й забезпечення необхідних темпів економічного розвитку підприємств, забезпечення умов досягнення максимальної дохідності капіталу при запланованому рівні фінансового

ризик, підвищення інвестиційної привабливості підприємств з метою подальшого їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: монографія / В. Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ “Вид-во “Аспект-Поліграф”, 2012. – 216 с.
2. Андрійчук В. Г. Оцінка розміру та структури капіталу аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2013 – № 1 – С. 101–106.
3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 592 с.
4. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту / І. А. Бланк. – К.: Ніка – Центр, 2011. – 196 с.
5. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки. навч. посіб. / О. Т. Євтух, О. О. Євтух – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 456 с.
6. Петті В. Антологія економічної класики / Вільям Петті, Адам Сміт, Давид Рікардо. – М.: Вид-во “ЕКОНОМ”. – “Ключ”, 2013 – С. 25-26.
7. Романовский М. Ф. Фінанси: навч. посіб. для ВУЗів / М. Ф. Романовский, О. В. Врублевська, Б. М. Сабантій; за наук. ред. М. Ф. Романовского. – М.: Перспектива, 2014. – С. 493.

K. Mykhailovska. Theoretical approaches to forming of capital of agricultural enterprises.

In the article the theoretical going is considered near determination of essence of category “capital”, role of capital as bases at forming of financial activity of agricultural enterprises. The basic factors of influence are distinguished on the process of forming and use of property and loan asset of agricultural enterprises.

Keywords: capital, agricultural enterprise, financial and economic activity, capitalization.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Козаченко Л. А.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЗМІСТ

КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Н. Г. Гомелько ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВА	3
А. В. Бараненко СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	12
Т. П. Дворніцька, С. О. Козаченко СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ “ЛАКТАЛІС – МИКОЛАЇВ”	17
К. В. Оленич СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	21
А. А. Шаповалов СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРУГООБІГУ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ	25

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Ю. В. Мельник СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	32
С. С. Совицак МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	37
К. В. Резниченко ОСОБЛИВОСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	43
В. В. Хоренженко РОЛЬ ОСВІТИ В ЗБАЛАНСОВАНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	49
К. В. Оленич ОЦІНКА СТАНУ ВАЛЮТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	54
О. Є. Підшивалова, О. В. Галенда ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ	58
К. В. Михайловська ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	65

Вимоги до оформлення статей

До публікації приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК (Постанова Президії ВАК України від 15.01.2003 р. № 7-05/1), і які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття; формулювання мети або цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження; перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM.

Обсяг статті – до 8 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Суг, через інтервал 1,0, розмір – 14 pt, лапки по тексту і в списку використаних джерел - “”.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: “Дослідження питання...”, “Деякі питання...”, “Проблеми...”, “Шляхи...”, в яких не відбито суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: “Досліджено...”, “Розглянуто...”, “Установлено...” (наприклад, “Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...”).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, 8,]. Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. – К., 2000. – С. 54) (ГОСТ 7.1-84).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті. На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті.

Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і внизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їхня відсутність не утруднює користування таблицею.

Таблиці, так само як і ілюстрації, слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці (коли на даній сторінці недостатньо місця). Якщо таблиці не є результатом дослідження автора, то при використанні їх у роботі необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права (робити посилання на джерело).

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами. Таблиця повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої), жирним шрифтом і розміщують по центру над, власне, самою таблицею. Назва повинна точно і стисло відображати зміст таблиці, період (якщо роки/місяці не відображені в таблиці) і об'єкт (підприємство, галузь) дослідження. Слово таблиця і її номер друкують з прописної літери з правого боку над її назвою, без крапки в кінці, наприклад:

Таблиця 2

Назва таблиці

Якщо в роботі лише одна таблиця, її не нумерують. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому по тексту слово “таблиця” пишуть скорочено, із зазначенням її номера, наприклад: ... у табл. 2; ... відповідно до табл. 2; ... згідно з даними табл. 2 і т. д. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово “дивись”, наприклад: див. табл. 2.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю розбивають на частини, переносючи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи при цьому її головку та боковик. При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Над частиною таблиці, яка перенесена на наступну сторінку, з прописної літери пишуть слова: “Продовження табл.” або “Закінчення табл.” із зазначенням її порядкового номера, а саме: Продовження табл. 3.

Заголовки граф таблиці друкують з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині.

Одиниці вимірювання показників таблиць відокремлюються комою. Якщо всі дані таблиць мають одну одиницю вимірювання, її вказують один раз, відокремлюючи комою в кінці назви (заголовка) таблиці. Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і граф діагональними лініями не допускається. Горизонтальні і вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Розташовують таблиці на сторінці зазвичай вертикально, проте розміщені на окремій сторінці таблиці можуть бути розташовані і горизонтально, при цьому головка таблиці повинна знаходитися з лівого боку сторінки. Як правило, таблиці зліва, справа і знизу обмежують лініями. Для скорочення тексту заголовків і підзаголовків граф окремі поняття дозволяється замінювати літерними позначеннями, встановленими стандартами, або іншими позначеннями, якщо на це є пояснення в тексті або вони наведені на ілюстраціях, наприклад: L – довжина; d – діаметр.

Якщо текст, який повторюється в різних рядках однієї й тієї ж графи, складається з одного слова, його після першого написання допускається замінити лапками, якщо з двох і більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі – лапками. Заміняти лапками повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка і номери, позначення марок матеріалів продукції, позначення нормативних документів не допускається.

При відсутності окремих даних у таблиці слід ставити прочерк (тире). Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один під іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинно бути дотримано, як правило, однакову кількість десяткових знаків для всіх значень величин.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тексті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Лапки повинні мати наступний вигляд: “ _ ”.

Переліки

Переліки, в разі потреби, можна подавати всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку.

Перед кожною позицією переліку треба ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи, - дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку треба використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад

- а) форма і розмір клітин;
- б) живий склад клітин:
 - 1) частини клітин;
 - 2) неживі включення протопластів;
- в) утворення тканини.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацу, другого рівня – з відступом щодо місця розташування переліків першого рівня.

Джерела, що наводяться наприкінці публікації, повинні розташовуватися в порядку першого згадування в тексті статті й бути оформленими відповідно до

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. (Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Примітки до ілюстрацій та таблиць

Примітки до ілюстрацій та таблиць розміщують безпосередньо під ілюстраціями (таблицями), яких вони стосуються. Одну примітку не нумерують. Примітки до ілюстрацій та матеріалів таблиць позначають зірочкою (*).

Цей текст починають з абзацного відступу і друкують з мінімальним (одинарним) міжрядковим інтервалом зі шрифтом Times New Roman Cyr, розмір – 12 pt.

Загальну примітку до всієї таблиці не пов'язують із знаком виноски, а поміщують під таблицею після слова “Примітка” або “Примітки.” і оформлюють у вигляді звичайного тексту.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л. С. Прокопенко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

**Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: слово, словосполучення, ...

Текст статті

Список використаних джерел

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника “Україна дипломатична”; вип. 1).

2. Ризикологія в економіці та підприємництві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

N. Soname. Name of article.

**Summary* англійською мовою*

Keywords

*Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Вишневська О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 2 (17) – 2017. Частина 1. Економічні науки

Технічний редактор: І.В. Ксьонжик
Комп'ютерна верстка: С.О. Горбач